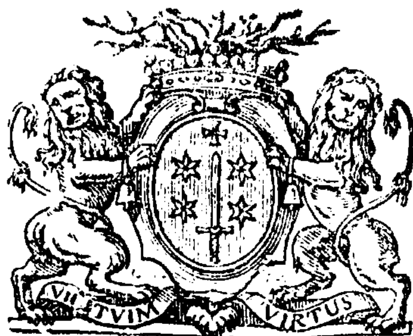
A°. 1856. N°. 271.

Opregte Maandagsche

HAARLEMSCHE COURANT

van 17 November.



[Bij N°. 271 dezer Courant behoort een Vervolg.]

WEENEN, 12 November.

De turksche Regering heeft officiëel doen bekend maken, dat zij een nieuwen vuurtoren op het Slangen-eiland heeft doen stichten, voorzien van een draaijend vuur, hetwelk om de halve minuut licht geeft en verdwijnt, — en dat dit vuur den 15den October is ontstoken.

— De orde der Jesuiten bekomt, als krachtig door het hoogst gezag ondersteund, meer en meer vasten voet in deze hoofdstad. De gebouwen der universiteit worden aan de leden, tegen eene schadevergoeding aan de leeraars, die dezelve thans bewonen, ingeruimd.

PARIJS, 13 November.

Het antwoord, 't welk door den Keizer is gegeven op de toespraak van den gezant *von Kisseleff* is, zooals te naauwernood vermelding behoeft, heden het voornaamste onderwerp der gesprekken. Men maakt de opmerking, dat de vorm van dat antwoord zeer vleijend is voor den Czaar, zoowel als voor den gezant, maar dat de inhoud alles behalve aangenaam luidt voor Rusland, aan 't welk bij deze gelegenheid weder bepaaldelijk onder de oogen is gebragt, dat het overwonnen is geworden door Frankrijk en Engeland, en die beide Staten vereenigd blijven, ten einde de voordeelen van de zegepraal te waarborgen.

Het is de aandacht niet ontgaan, dat, na de officiële receptie, de Keizer en de gezant ruim een uur in gesprek zijn gebleven staande, bij een der vensters van de audientiezaal en het onderhoud meermalen eene zeer levendige wending heeft genomen. Bij herhaling hebben de omstanders gehoord, dat het gesprek liep over de fransch-engelsche alliantie.

Van den uitstap naar Fontainebleau is bepaald afgezien. — Naar men verneemt, is prins *Carini*, de napelsche gezant te Londen, hier aangekomen, op zijne doorreize naar Italie.

— In het officiële spaansche dagblad is eene circulaire opgenomen, welke door den heer *Nocedal*, den minister van Binnenlandsche-Zaken, is gerigt aan de gouverneurs der provincien, die daarbij worden aangespoord om de hand te houden aan de stipte uitvoering van het decreet, 't welk strekt tot wederinvoering van de wetgeving van 1845, betreffende het stuk der drukpers. De voorstanders der gematigdvrijzinnige beginselen merken aan, dat in die circulaire, wel is waar, voorkomt, dat de vrije uiting der gedachte eene der belangrijkste zedelijke overwinningen is van den nieuweren tijd, maar dat geenszins al de in dat stuk ontwikkelde beginselen in overeenstemming zijn met die indedaad liberale geloofsbelijdenis. Van dien kant meent men, dat de Regering te regt wil waken tegen krenking van het Koningschap en dat het indedaad hare roeping is om de zedelijkheid, zoowel als den eigendom, te waarborgen, maar dat zij thans inbreuk maakt op het beginsel eener welbegrepene vrijheid, door het opnemen van vertoogen over de godsdienstige aangelegenheden in de dagbladen volstrekt te verbieden. Men erkent inmiddels, dat de zeden des Lands, de nationale denkbeelden en de volks-vooroordeelen in Spanje niet geheel met die van andere landen kunnen worden gelijkgesteld; — terwijl de minister op den voorgrond plaatst, dat Spanje in een buitegewonen toestand verkeert, en dat de Regering verpligt is om zich van dien toestand naauwkeurige rekenschap te geven.

— Den 11den dezer is te Havre eene telegrafische depeche ontvangen, inhoudende, dat de golf van Kroonstad met ijs was bedekt en niet minder dan 120 schepen a daar waren ingevroren.

PARIJS, 14 November.

Het is thans zeker, dat de diplomatieke betrekkingen tusschen Frankrijk en Napels zullen worden afgebroken, zooals zulks reeds, volgens het londensche dagblad de *Morning Post*, is geschied tusschen Engeland en dat Rijk. De beide gezanten, prins *Carini* en markies *Antonini*, hebben hunne paspoorten erlangd, of zullen die erlangen. Volgens het half-officiële dagblad *le Constitutionnel* zal de laatstgenoemde diplomaat heden deze hoofstad verlaten en zich voorloopig naar Brussel begeven.

— Onlangs is verzekerd, dat Rusland afgezien had van zijne aanspraken op het Slangen-eiland en zich uitsluitend had bepaald bij de vordering om in het bezit te worden gelaten van Bolgrad. Dit berigt wordt thans tegengesproken, op grond, dat onlangs een russisch vaartuig voor het Slangen-eiland is verschenen, ten einde verschillende benoodigdheden te ontschepen voor de kleine op dat eiland verblijf houdende bezetting. De engelsche kruissers hadden evenwel die onscheping belet en het russische schip genoodzaakt om zee te kiezen.

— Te Marseille ontvangene berigten van 7 November uit Konstantinopel houden in, dat hetgeen is medegedeeld, omtrent de vermeestering van Herat het gevolg is van een misverstand. Ten gevolge van inwendig verraad, hebben twee persische regimenten in de vesting kunnen binnendringen. Deze zijn alspoedig met een belangrijk verlies teruggedreven

— Het officiële spaansche dagblad deelt de benoeming tot gezant mede van den heer *Ayllon* te Lissabon, *Bermudes de Castro* te Weenen, *Souza* te Konstantinopel, *Castro* te Turin, *Ribero* te Berlijn en *Quinones* te Bern.

De staat van beleg is voor geheel Spanje opgeheven. Een der voornaamste te Madrid uitkomende dagbladen verzekert, dat het onwaar is, dat de Regering Koningin *Christina* zou hebben uitgenoodigd om naar Spanje terugtekeeren.

— Naar luid van officiële opgaven hebben de indirecte belastingen gedurende de maand October 1856 8 millioenen 477,000 fr. meer opgebragt dan in October 1855, en 14 millioenen 360,000 fr. meer van in October 1856.

LONDEN, 13 November ('s avonds).

De *Globe* verklaart heden, dat de poging, welke aangewend is om het verbond tusschen Frankrijk en Engeland te verbreken, ten opzigte van de eerlijke uitvoering van het vredes-tractaat, waaraan Rusland zich tracht te onttrekken, is mislukt, en dat de alliantie thans zoo innig en hartelijk is, als zij nooit te voren geweest is. Dezen uitslag schrijft het genoemde blad voornamelijk tot aan de tijdige en krachtige tusschenkomst van den heer *de Persigny*, den franschen gezant alhier, en den beproefden vriend en raadsman des Keizers.

Het genoemde orgaan van ons gouvernement geeft ook te kennen, dat de opgaaf van het russischgezinde blad *le Nord*, alsof de geschillen over de Donau-vorstendommen, Bolgrad en het Slangen-eiland te Konstantinopel vereffend zullen worden door de aldaar aanwezige commissarissen van de vijf groote mogendheden, ongegrond is.

— Gisteren en heden zijn in het hôtel van lord *Palmerston* kabinets-raden gehouden.

— De schorsing der Parlements-zitting is heden verlengd tot 16 December.

— Hier ontvangene brieven uit Petersburg bevestigen de reeds uit Parijs, bij wijze van gerucht, medegedeelde opgaaf, dat de fransche buitengewone gezant, graaf *de Morny*, zich daar ijverig bezighoudt met het verzamelen van bouwstoffen voor een handels-tractaat tusschen Frankrijk en Rusland. Bij dat tractaat zou de uitvoer van fransche goederen, vooral van galanterie-waren en mode-artikelen, zeer bevorderd worden.

— Naar men verneemt, zijn aan prins *Carini* en den markies *Antonini*, de gezanten van Napels in Londen en Parijs, hunne passen toegezonden.

— De gisteren te Triest aangebragte tijdingen uit Bombay van 17 October melden, dat de toebereidselen voor de expeditie naar de Perzische-golf op eene breede schaal voortgezet werden. Volgens de laatste opgaven uit Caboul van 1 October, verdedigde Herat zich toen nog tegen de perzische troepen, maar had een gedeelte dezer krijgsmagt de mede tot Afghanistan behoorende stad Furrath vermeesterd en haren gouverneur gevankelijk naar Teheran opgezonden.

— Telegrafische berigten uit Petersburg van eergisteren melden, dat de vorst daar aanhield, zoodat denkelijk verscheidene schepen in 't ijs bezet zouden geraken.

— Het minimum van het disconto der Eng. Bank is heden verhoogd tot 7 pc. voor papier van alle soort.

De 3 pc. gecons. resc. zijn ter beurze teruggegaan tot 92¼ à ⅛, en daarna 92¼ à ⅜ gebleven.

BRUSSEL, 14 November.

De beraadslaging over het ontwerp-adres, in de zitting van den Senaat van gisteren, is een menig opzigt belangrijk geweest. Vooral heeft de zinsnede betreffende het onderwijs tot eene veel beteekenende wisseling van denkbeelden aanleiding gegeven. Nadat de algemeene strekking van het ontwerp, zonder beraadslaging, was goedgekeurd en de eerste paragrafen waren aangenomen, heeft de minister *de Decker*, bij de behandeling van die op het onderwijs, het woord opgevat en gezegd, dat hij, namens het ministerie, op zich had genomen om drie wijzigingen voorstellen, opdat het duidelijk mogt blijken, welke gedragslijn het Bewind dacht te volgen, ten aanzien van het belangrijke aan de orde van den dag zijnde vraagstuk.

In het breede heeft de minister daarop uiteengezet, dat, volgens het ontwerp-adres, er geen onderscheid behoefde te worden gemaakt tusschen het openbaar onderwijs van den hoogleeraar en diens geschriften, en dat een zoodanig onderscheid dan ook in geenen deele was overeentebrengen met de beginselen, vervat in de laatstelijk door hem uitgevaardigde circulaire. Hij heeft op dien grond voorgesteld het weglaten der woorden: „in zijne openbare lessen zoowel, als in zijne geschriften."

Voorts heeft de minister betoogd, dat in het ontwerp-adres wel was aangegeven, dat de hoogleeraar zich had te houden aan de maatschappelijke, zedelijke en godsdienstige beginselen, doch dat zulks niet voldoende was en de Senaat behoorde te doen blijken van hare begeerte, dat de leeraar zich daarbij hield binnen de bij de Constitutie omschrevene grenzen. Hij heeft voorgesteld, om in het adres ook nog uitdrukkelijk van de bepalingen der Constitutie te gewagen.

Eindelijk heeft de minister gezegd, dat zijne derde aanmerking het slot der paragraaf betrof en dat deze, hoewel slechts van vormelijken aard zijnde, niettemin van eenige beteekenis moest worden geacht. Volgens hem was het wenschelijk dat, in stede van de woorden: „De Senaat stelt zich gaarne voor, dat," enz. in het adres de woorden, „de Senaat twijfelt niet," werden opgenomen.

De heer *d'Anethan* heeft, als rapporteur der commissie, verklaard, dat, vermits de amendementen van den minister in allen deele in den geest waren van de strekking, in welke, volgens de commissie, het adres van antwoord behoorde te zijn opgesteld, hij zich geheel vereenigde met de drie van de Regering uitgegane voorstellen. Volgens den spreker kon er verschil bestaan omtrent de uitlegging der grondwettige bepalingen, doch was het eene zekerheid, dat al de leden van den Senaat zich naauwgezet aan de Constitutie verlangden te houden, en waren de door den minister voorgestelde wijzigingen te meer van belang, omdat zij nog duidelijker deden uitkomen van welk standpunt de commissie bij het ontwerpen van het adres was uitgegaan.

De heer *Forgeur* heeft daarna aangemerkt, dat men zich omtrent de gevoelens der verschillende partijen niet moest bedriegen, en dat het noodig was, terwijl regter- en linkerzijde zich gelijkelijk verklaarden voor de voorstellen des ministers, om duidelijk te doen uitkomen, dat, na den onzinnigen aanval, welke geheel Belgie onlangs in rep en roer had gebragt, de genoemde bewindsman niets anders heeft beoogd dan te verklaren, dat de Constitutie vrijheid van Eeredienst inhoudt en dat, zoolang de hoogleeraar zich op het grondwettige terrein blijft bewegen, hij, wat hij ook openlijk moge leeren of door de drukpers onder de menigte verspreiden, voldoet aan hetgeen de Staat regt heeft, van hem te verwachten. De spreker heeft zich voorts zeer scherp uitgelaten over de bisschoppelijke mandamenten. Volgens hem hadden de prelaten geenszins het oog gehad op de maatschappelijke, zedelijke of godsdienstige belangen des volks, maar hebben zij gehandeld alleen in een belang, 't welk hij heeft bestempeld met den naam van „*un intérêt de boutique*".

Deze uitdrukking heeft aanleiding gegeven tot eene geweldige opschudding. Vele leden hebben den spreker in de rede gevallen en de voorzitter heeft aangemerkt, dat de heer *Forgeur* de parlementaire grenzen overschreed. Deze laatste heeft niettemin de uitdrukking met kracht herhaald en verklaard, dat uit de wijze, waarop zijne woorden thans door de Vergadering werden opgenomen, ten duidelijkste bleek, dat het hier geenszins de godsdienstige belangen gold, en dat hij het kwaad bij den wortel had aangetast.

Na nog eenige woordenwisselingen over de verdere paragrafen, is het ontwerp met eenparige (48) stemmen aangenomen. — De zinsnede van het adres, betreffende het onderwijs, gewijzigd naar het voorstel van den minister *de Decker*, luidt nu aldus:

„Het is noodig, dat de hoogleeraar, zal hij zich het vertrouwen der gezinnen waardig maken, de maatschappelijke, zedelijke en godsdienstige beginselen, welke de veiligheid der Staten en het geluk der volkeren waarborgen, eerbiedige, *in overeenstemming met de voorschriften der Constitutie*. De Senaat *twijfelt niet*, of deze grondstelling, waarop nog zeer onlangs door de Regering zelve de aandacht is gevestigd, zal in opregtheid eene volledige toepassing erlangen."

— De liberale dagbladen laten niet na aantemerken, dat de heer *Delehaye* indedaad weinig reden heeft om zich te verheugen over zijne herkiezing als voorzitter der Kamer, vermits het gebeurde veeleer, wat hem betreft, eene nederlaag dan eene overwinning mag worden genoemd. Van die zijde wordt de aandacht gevestigd op de omstandigheid, dat de zitting van gisteren is bijgewoond door 108 leden; — dat de heer *Delehaye* slechts door 50 Afgevaardigden is benoemd en het uit dien hoofde eenige verwondering kan baren, dat de benoemde, in stede van de waardigheid aftewijzen, de Kamer „opregtelijk heeft bedankt" voor het eervolle hem geschonken blijk van vertrouwen.

Het liberale gendsche orgaan maakt de opmerking, dat de heer *Delehaye* slechts zeven stemmen meer heeft gehad dan de liberale candidaat, de heer *Delfosse*; — dat indien de gendsche, deputatie die juist zeven leden telt, liberaal ware geweest, zooals de stad Gend zulks indedaad is, de uitslag anders zou zijn geweest. De gendsche deputatie, welke, volgens dat blad, Gend evenmin als China vertegenwoordigt, heeft alzoo ditmaal de schaal naar de kant der clericalen doen overslaan.

's GRAVENHAGE, 14 November.

Bij besluit van 13 Nov. heeft Z. M. benoemd, bij het reg. gren. en jagers, tot kapitein den 1sten luit.-adj. *W. F. le Maitre*; bij het 2de reg. inf. tot 1sten luit. den 2den luit. *J. H. Strijbosch*.

De kapitein *M. van Gerve*, van het 8ste reg. inf., is, op zijne aanvraag, op pensioen gesteld.

— Bij besluit van 12 Nov. heeft Z. M. aan mr. *T. J. A. Haerten* eervol ontslag verleend als procureur bij het prov. geregtshof en de arr. regtb. te Utrecht.

— Aan den heer *W. H. Suringar* heeft Z. M. vergunning verleend tot het aannemen van de onderscheidingsteekenen van commandeur der 2de kl. van de orde van *Albrecht den Beer*, hem op voordragt van Z. M. den Hertog en van H. H. de Hertogin-mede-regentes van Anhalt-Bernburg, door Z. M. *Leopold Frederik*, oudst regerenden Hertog van Anhalt, grootmeester dier orde, verleend.

's GRAVENHAGE 15 November.

Bij de beraadslaging over de conclusie van de commissie, welke het verslag over het bestuur van de o. i. bezittingen over 1853 heeft onderzocht, heeft de heer *v. Hoëvell* gewezen op twee daarin voorkomende punten; als 1° den aanleg van spoorwegen en 2° de afschaffing van de bazaarspacht door den afgetreden gouverneur-generaal. Hij heeft gemeend, te bespeuren, dat de Regering niet zeer gestemd schijnt om den aanleg van dergelijke wegen door bijzondere personen te begunstigen, en heeft begrepen, dat, met de bedoelde afschaffing, is voorzien geworden in eene aangelegenheid, waaraan dadelijke behoefte bestond. Hij heeft deze afschaffing als hoogst nuttig en wenschelijk voorgesteld.

De heer *Rochussen* heeft gemeend, dat, vermits met de afschaffing millioenen gemoeid waren, het in elk geval zoude behooren te blijken, dat om op eigen gezag daartoe over te gaan, eene behoefte bestond, waarin dadelijk behoorde te worden voorzien. De heer *Baud* heeft begrepen, dat van die dadelijke behoefte om geheel het financiële stelsel om ver te werpen niet was gebleken, hoe zeer ook de maatregel, uit een wijsgeerig en menschlievend oogpunt, aanbevelingswaardig mogt zijn voorgekomen.

Z. E. de minister van Kolonien heeft zich geenszins tegen de verzending van het verslag aan zijn departement verklaard, omdat 'er veel in is, 't welk hem juist voorkomt, en ook sommige punten, die hij wenscht te beantwoorden. Wat betreft den aanleg van een spoorweg van Batavia naar Buitenzorg, heeft hij verklaard, dat voor deze onderneming, welke uit-

voerbaar is geacht, maar eenige millioenen zou hebben moeten kosten, zich een aannemer heeft opgedaan, maar die later niets meer van zich heeft laten hooren; — dat, wat den aanleg van spoorwegen op Java betreft, deze, naar zijn inzien, niet *onvoorwaardelijk* behoort te worden aangemoedigd, en dat in dit opzigt veel van de omstandigheden kan afhangen; — dat intusschen nog dezer dagen aanvragen zijn gedaan voor den aanleg van dergelijke wegen in de oostelijke residentien en in de binnenlanden, die ernstige overweging schijnen te verdienen.

Wat de afschaffing der bazaarspacht betreft, heeft Z. E. te kennen gegeven, dat hij zich niet bepaaldelijk herinnert, wat daarover is voorgevallen, maar dat hij meent, dat daar toe niet is overgegaan, dan nadat de gouverneur-generaal was onderigt, dat de minister in eene der beide Kamers had verklaard, dat de Regering het bepaalde voornemen had om die pacht afteschaffen. Hij heeft erkend, dat, met deze afschaffing, vele belemmeringen zijn uit den weg genomen, maar, heeft, op eene aanmerking van den heer *Baud*, toegegeven, dat eene dergelijke als de bedoelde verklaring van eenen minister, in den regel, niet genoegzaam is om een gouverneur-generaal, zonder verdere magtiging, in staat te stellen, op eigen gezag tot zoodanige belangrijke maatregelen te besluiten.

Bij de verdere beraadslaging, heeft de heer *v. d. Linden* doen opmerken, dat het besluit van de afschaffing der bazarsregten, in de gegevene omstandigheden, den afgetreden gouverneur-generaal nimmer te last zoude kunnen worden gelegd, vermits de maatregel, op de voordragt van den verantwoordelijken minister, bij een koninklijk besluit is bekrachtigd. De conclusie is, zonder stemming, aangenomen.

HAARLEM, 14 November.

In de bijeenkomst van den Gemeente-raad van heden is bepaald, om voor de aanslagen op het supl. kohier der pl. directe belasting almede, even als voor het primitive, gelijke drie termijnen voor de betaling vast te stellen.

Aan *J. H. Kramer* is, op zijn verzoek, verlof gegeven om, onder zekere bepalingen, te mogen bouwen op den door hem aangekochten tuingrond, achter het Hofje van Staats, doch met de kennisgeving, dat de Raad geenszins wil worden geacht, daarmede een servituut op het daaraan grenzend weiland te hebben daargesteld.

Naar aanleiding van een nader voorstel van de fin. commissie, is besloten, dat de Raad zich, bij adres, tot Z. M. den Koning zal wenden, met het verzoek om de gemeenten vrij te stellen van de betaling van zegelgelden voor den burgerlijken stand, of om, des gevorderd de daartoe vereischte voordragt aan de Staten-generaal te doen indienen, en aan B. en W. opgedragen, om daaraan de vereischte openbaarheid te geven, door de mededeeling van afschriften van het adres aan de redactien van de bladen de *Gemeente-stem* en het *Weekblad voor de burgerlijke administratie*, opdat ook andere gemeente-besturen daar kennis van zouden kunnen nemen. En is, op voorstel van den heer *v. d. Breggen*, besloten om aan B. en W. opgedragen het onderzoek, of ten kantore van den ontvanger der belastingen gezegelde registers worden gebezigd, welke niet aan de belasting van het zegel zijn onderworpen.

Op het adres van de heeren *Previnaire & Co.* wordt, op voorstel van de fin. commissie, besloten, hun den grond, waarop het gebouw van de fabriek *de Fenix* staat, in koop aan te bieden voor *f* 8000, en den grond, bezijden dit gebouw, langs de Achter-nieuwegracht, tegen 70 cents de vierkante el, met bepaling, dat, met de aanneming van dit aanbod, de voorwaarde, dat deze tot dus verre verhuurde grond niet zal mogen bebouwd worden, zal worden gerekend te zijn vervallen.

Op het adres van *N. Swarte*, strekkende tot verlenging van de huur van den grond aan de Achter-nieuwegracht, thans bij hem in gebruik, of wel om dien grond tegen een billijken prijs te mogen aankoopen, wordt, ingevolge verslag van de fin. commissie, besloten, den adressant dien grond in koop aan te bieden tegen 70 cents de vierkante el, en wordt tevens, met 11 tegen 4 stemmen, besloten, hem te vergunnen, den grond, voor tien jaren, tegen den thans betaald wordenden huurprijs van *f* 65, in opstal te nemen, onder voorwaarde van, na verloop van dien tijd, de daarop geplaatste gebouwen daarvan weg te nemen.

Na de behandeling van nog eenige aangelegenheden is in beraadslaging gebragt het verslag van de fin. commissie, wegens de rekening over het burgerlijk armbestuur over 1855. De voorzitter heeft een betoog voorgedragen, ter wederlegging van eenige in dit verslag voorkomende bedenkingen. De heeren *v. d. Breggen* en *Fiers* hebben te kennen gegeven, dat deze wederlegging hun niet voldoende is voorgekomen. Na eene levendige woordenwisseling, is de conclusie van het verslag, strekkende tot terugzending der rekening aan B. en W., met uitnoodiging om eene nieuwe rekening over te leggen, welke meer aan de vereischten voldoet, met 7 tegen 4 stemmen, aangenomen. Deze laatste waren, terwijl B. en W. zich van de medestemming hebben onthouden, van de heeren *Elias*, *Gerlings*, *v. Breda* en *v. d. Broek*. Daarop heeft de heer *Travaglino* voorgesteld, dat de Raad eene commissie zoude benoemen om zich met dit bestuur te belasten. De voorzitter heeft echter doen opmerken, dat dit voorstel, als niet op de orde van den dag, ditmaal niet kon worden overwogen, maar dat bovendien reeds was gebleken, dat vroeger de leden van den Raad zich ongenegen hebben verklaard, om zich met deze commissie te belasten.

Op het adres van regenten van het Ned. Herv. Diaconiehuis, om voor dit gesticht geneeskundige hulp van stadswege te mogen genieten, heeft de voorzitter voorgesteld, deze zaak en dergelijke aanvraag van het r. k. Armbestuur aantehouden, tot dat de commissie voor de verordeningen met de inrigting van de geneeskundige armen-practijk gereed zoude zijn. Op de aanmerking van den heer *v. d. Breggen*, dat het wenschelijk was om de zaak af te doen, en dat in elk geval het verleenen van dergelijke hulp subsidie was, is besloten om de aanvraag voor beide de gestichten aftewijzen, doch tevens met kennisgeving, dat de Raad nog niet heeft beslist, wegens het verleenen van geneeskundige hulp aan huiszittende armen.

De brief van de directeuren van de Stads-teekenschool, wegens verhooging van toelage voor de invoering van verbeterd onderwijs, is aangehouden. De heer *v. d. Breggen* heeft begrepen, dat de stad niet verpligt was tot het aanhouden dezer school, en dat zij konde worden afgeschaft. Andere leden hebben gewezen op het gemis, 't welk daardoor voor den handwerksman zoude ontstaan voor het verkrijgen eener voor hem zoo nuttige kennis. Weder andere leden hebben gemeend, dat die kennis, zonder groot bezwaar, ook buiten de school zoude kunnen worden verkregen.

Op het verzoek van het gemeente-bestuur van Heemstede, dat de weg door den Hout naar het Blaauwe-bruggetje voor stads rekening zoude worden bepuind of begrind, met aanbod om door de genoemde gemeente te worden onderhouden, is besloten toestemmend te antwoorden, doch zijn B. en W. tevens gemagtigd om met het bestuur van Heemstede in overleg te treden voor eene schikking, betreffende de kosten, ten einde die niet geheel en al ten laste der stad te brengen, en dit bestuur daarbij te doen opmerken, dat, buiten voorkennis der stad, onder Heemstede, op stads-grond, bij de Koediefslaan een tolboom is gevestigd.

De brieven van de plaatselijke commissie van geneeskundig toevoorzigt en de afdeeling Haarlem der ned. geneesk. Maatschappij, betreffende het verslag der speciale commissie, wegens de te nemen maatregelen ter bevordering van den openbaren gezondheidstoestand, zijn ter tafel gebragt, doch hebben geene aanleiding gegeven tot eenige beraadslaging, en zijn voor kennisgeving aangenomen.

HAARLEM, 15 November.

Uit Brussel wordt het navolgende gemeld:

„ In de zitting van de Kamer der Gedeputeerden van den 14den is de commissie zamengesteld voor het ontwerp-adres van antwoord. Uit de stemming, waaraan 85 leden hebben deelgenomen, is gebleken, dat tot commissarissen zijn benoemd de heer *Delfosse*, die door de beide partijen is ondersteund, en verder de aanhangers der regterzijde, de heeren *Osy*, *Dechamps*, *'t Kindt de Naeyer*, *Dumortier* en de *Theux*. Deze laatsten hebben 40 tot 53 stemmen bekomen. De liberale candidaten, de heeren *Loos*, *Devaux*, *Frere*, *Lebeau* en *Orts*, hebben gemiddeld 32 à 33 stemmen erlangd. — Woensdag zal het ontwerp worden ingediend.

„ Volgens *le Nord* heeft het antwoord, door Keizer *Napoleon* aan den gezant graaf *Kisseleff* gegeven, te Londen in de ministeriële kringen zeer mishaagd, doch allezins gestrekt tot geruststelling der opregte voorstanders van den vrede daar ter stede. Dat blad meent te kunnen verzekeren, dat er allezins uitzigt bestaat op het langs den minnelijken weg vereffenen der bestaande bezwaren."

Den 14den November is een uur benoorden Egmond gestrand het nederlandsche kofschip, de *Vrouw Margaretha*, kapt. *A. J. Onnes*, met hout, van Frederikstadt naar Edam bestemd. De bemanning en de loods, te zamen vijf personen, zijn door de Egmonders gered.

— De toestand der gebouwen te Nijmegen, welke, door verzakking van den grond, aan de Waalzijde, bezorgdheid verwekken, is door het openbaar gezag opgenomen, en is bevonden dat de openbare veiligheid nog niet is bedreigd, zoodat nog niet tot afbraak zal overgegaan worden. Daarentegen zal de muur aan de Waalzijde, achter de Vischmarkt, ter ontlasting gedeeltelijk worden afgebroken. (*Nijm. Ct.*)

— Ten gevolge van den storm, welke drie dagen uit het noord-noord-westen heeft gewoed, zijn niet minder dan vijf en twintig haringschuiten, welke eerst kort geleden van Scheveningen waren afgevaren, verpligt geweest de visscherij te verlaten; de meeste zijn met verlies van hunne vleten, en enkele ook met schade aan de vaartuigen, den 13den dezer daar teruggekeerd.

— Door de Ned. Handelmaatschappij zijn 3 schepen bevracht; 2 voor Amsterdam en een voor Dordrecht.

SCHEEPSTIJDINGEN.

AMSTERDAM, 15 November. Den 14den dezer in Texel binnengekomen: de stooomb. *Burgem. Huidekoper*, Hull; en uitgezeild: de stoomb. *Magnet*, Londen. Wind n. n. w.

Den 14den dezer in Helvoet binnengekomen: *Neerlands Koning*, Calander, Batavia, l. v. Brouwershaven; de stoomb. *Bordeaux*, Bordeaux; *Feijenoord*, Londen; *Seagull* en *Ocean Queen*, beide van Hull. Niets uitgezeild. Wind n. w.

Den 9den Oct. op de hoogte van St. Helena: *Neptunus*, Schuurman, Batavia naar Amsterdam.

Den 29sten Septemb. te Montevideo binnengekomen: *Pantalon*, Bruinseels, Antwerpen.

Den 3den Oct. te Rio de Janeiro binnengekomen: *Noordster*, Luteyn, Swansea; en uitgezeild: 18 Sept. *Jacobus*, van Loon, Batavia; 21 dito *Oud Nederland*, Rieperg, Callao naar het Kanaal, na gerepareerd te hebben; 30 dito *Machtilda Cornelia*, Lundegren, Batavia; 13 Oct. *Constantia en Elisabeth*, Stolte, Antwerpen naar Batavia, na gerepareerd te hebben.

AMSTERDAM, 14 Nov. De schepen *Axel*, kapt. Kjönning, van hier naar Fredrikstad en *Ora & Labora*, kapt. Halversen, van hier naar Arendahl, zijn, volgens brief van Harlingen van 13 dezer, dien morgen in een hevigen storm uit het n. n. o. van de Vliereede weggeslagen, aan den grond vastgeraakt en zitten zeer gevaarlijk.

ARCHANGEL, 29 October. Het schip *Stientje Roemeling*, kapt. Bruins, van hier naar Amsterdam vertrokken, is, na eene maand op zee te zijn geweest, veel stormen doorgestaan en een gedeelte der lading over boord geworpen te hebben, uit zee teruggekomen; moet lossen, hebbende rogge gepompt.

BEURS VAN AMSTERDAM.

Prijzen der Effecten.

15 *November* 1856. 4½ *ure.*

	van	*tot*	*gebl.*		*van*	*tot*	*gebl.*
Ned. N.Bank	—	—	—	*Oost.*Met.5 p	72 5/16	⅝	72 9/16
W. S. 2½p	62¾	13/16	62¾	Met.54.5 „	81 15/16	82	—
„ .3 „	74¾	⅞	—	„ N. 5 „	73⅝	15/16	—
„ .4 „	93¾	⅞	—	„ 54.2½ „	37 11/16	⅞	—
Am.Sd.3½ „	89⅝	—		Wr. Bk. *f*	1145	—	—
Hl. Ms 4½ „	—	—	—	„ . . „	—	—	—
O. L. 4 „	—	—	—	„ . 4 p	305	—	—
H. Spw. .	—	—	—	*Nap.*L.B.5 „	—	—	—
Leen. . 4½p	—	—	—	Cert. R. 5 „	—	—	—
R. Spw. 4½ „	100	—	—	*Belg.* C. 2½ „	—	—	—
M. Wld. 4 „	—	—	—	Cert. R. 2½ „	51	—	—
Fr. Cert. 3 „	—	—	—	„ „ 4½ „	—	—	—
„ 4½ „	—	—	—	*Den.* O.L.5 „	—	—	—
*Rusl.*Obl.5 „	102½	⅝	—	„ 3 „	—	—	—
„ 5 „	101¾	—	—	*Grkl.*Obl.5 „	3½	—	—
Cert. . 5 „	—	—	—	*Brzl.* 24. 5 „	—	—	—
„ . 4 „	83½	⅝	83 9/16	24. 5 „	—	—	—
„ Stl. 4 „	83⅛	—	—	39. 5 „	—	—	—
„ N. 4 „	82¼	—	—	43. 5 „	—	—	—
„ 54. 5 „	93⅓	—	—	52. 4½ „	—	—	—
„ 55. 5 „	94⅞	95	94⅞	*Port.*Obl.3 „	43⅜	½	—
„ L. 5 „	—	—	—	Obl. U. .	—	—	—
„ L. 4½ „	92¼	—	—	„ C. 3 p	—	—	—
Insch. 6 „	—	—	—	*Sard.* C. 5 „	—	—	—
Cert. . 6 „	62½	—	—	*Peru* 53. 4½ „	—	—	—
Polen A. . *f*	—	—	—	U. 3 „	—	—	—
Obl. . 4 p	75⅞	—	—	*Eq.* 55. 1 „	—	—	—
Pruiss. A. 32	—	—	—	*Ven.*Obl.4½ „	33 9/16	¾	—
A. 54. 3½ p	—	—	—	U. 2 „	—	—	—
Obl. L. 4½ „	—	—	—	*Gren.*Ob.3 „	20⅜	9/16	—
Spanje O.1½ „	22 1/16	5/16	—	U. . .	—	—	
Obl. . 3 „	40⅜	—	—	*Mex.*Obl.3 p	20⅛	3/16	
„ B. 3 „	35⅞	36⅓	—	*N.A.*P.H. „	—	—	—
A. S. . . .	—	—	—	Ph. B. „	—	—	—
B. C. . . .	5 3/16	—	—	A. B. . .	—	—	—
*Oost.*O.G.5 p	78¼	—	—	Orig. . . .	—	—	—
„ „ 4 „	—	—	—	Louis. 5 p	98	—	—

Illinois Central 84⅜. — Beleening 5. Prolongatie 5. Disconto 5.

Aldus opgemaakt door het Bestuur der Societeit *Tot Nut des Obligatie-Handels.*

J. BRASKAMP, Pres.

Over 't algemeen was de beurs williger, vooral voor de oostenrijksche fondsen. Ook voor Venezuela's was eenige kooplust.

LONDEN, 15 November. De 3 pc. gecons. resc. 93 à ⅛. Spanje 1¼ pc. 23⅛ à ⅜. Rusland 4½ pc. 95.

PARIJS, 15 November. De 3 pc. renten 66 fr. 75. Spanje 3 pc. 37½.

*** Eene buitengewone en noodlottige gebeurtenis heeft in Mei ll. in Frankrijk plaats gehad. Het Dorp *Bezaudun* in Dauphiné is geheel verwoest geworden. Gelegen op een heuvel, is het daarvan als 't ware afgezonken, ten gevolge van het ingedrongen water, door de hevige regenvlagen, die toen ter tijde ook de ontzettende overstroomingen der Rhône en Loire hebben veroorzaakt. De Kerk is ingestort, alsmede de School, het Raadhuis en al de Huizen der Dorpelingen, allen Protestanten, die alles, Huisraad, Lijnwaad, Kleederen, Gereedschappen, Mondbehoeften en den geheelen te veld staanden Oogst verloren hebben. De velden, tot aardhoopen op elkander geworpen en met ontworteld en gescheurd geboomte overdekt, bestaan niet meer, zoodat aan landbouw in geruimen tijd niet kan worden gedacht.

In Frankrijk, ook in ons Vaderland, zijn gelden bijeenverzameld, ten behoeve der talrijke, geheel geruïneerde bevolking. De bijdragen hebben iets bijgebragt tot leniging, maar nog weinig tot herstelling der ramp. Op aanzoek van den Leeraar van Bezaudun, den bij velen bekenden en geachten MUSTON, hebben de Heeren STADNITSKI & VAN HEUKELOM, in Augustus ll., door middel der dagbladen de liefdadigheid onzer Landgenooten ingeroepen. Er zijn giften ingekomen, maar wegens de afwezigheid van velen op dien tijd des jaars minder dan van de Nederlandsche hulpvaardigheid bij zoo groote ramp mag worden verwacht. Op aanzoek van velen, die, zelven tot verdere hulp bereid, ook anderen daartoe wenschen op te wekken, wordt de vroegere bekendmaking, met inroeping der liefdadigheid, bij deze hernieuwd. — Was de hulpbetooning bij den nood der voorjaars-overstroomingen in Frankrijk, elders zoo overvloedig, hier te lande niet zeer groot, de tegenwoordige gelegenheid, om tot herstelling van een der treffendste verschijnselen dier ramp mede te werken, moge toonen dat Nederland, zij het ook later, niet minder krachtig helpt. — Bij onzen watersnood, ten verleden jare, zijn er liefdegiften ook uit de nu verwoeste streken in Frankrijk toegezonden, door sommigen met dankbare herinnering aan de weldadigheid, vroeger door Nederland aan vervolgde Landgenooten betoond. Bij gelijke ramp zij nu gelijke deelneming; bij meerderen welligt onder gelijke herinnering aan hunne Voorouders, — bij allen om Godswille en naar Nederlandschen aard.

De Kerkeraad der Waalsche Gemeente, verzocht zijnde om zich de belangen van Bezaudun mede aan te trekken, heeft gemeend hieraan voorshands niet beter te kunnen voldoen, dan door uitnoodiging aan zijne Leeraars, om zich tot deze vernieuwde aanvrage met de Heeren STADNITSKI en VAN HEUKELOM te vereenigen. — Met ernstige aanbeveling der zaak aan hunne Stad- en Landgenooten, belasten derhalve de ondergeteekenden zich gaarne met het ontvangen, de eerstgenoemden inzonderheid ook met het overmaken der liefdegiften. Van deze giften zal tegelijk met die sedert Augustus ontvangen opgave worden gedaan.

Amsterdam, *November* 1856.

STADNITSKI en VAN HEUKELOM, Heerengracht, tusschen de Heerenstraat en Brouwersgracht, Buurt SS. 269.
P. J. J. MOUNIER, Keizersgracht bij de Huidenstraat, HH. 481.
J. H. DE DOMPIERRE DE CHAUFEPIÉ, Heerengracht bij de Gasthuismolensteeg, KK. 169.
V. H. GUYE, Heerengracht, tusschen de Heerenstraat en Brouwersgracht, SS. 480.

PROVINCIE NOORD-HOLLAND.
AANBESTEDING.

Op Donderdag den 27sten November 1856, des namiddags ten half drie ure, zal, onder nadere approbatie, door den Commissaris des Konings in de Provincie Noord-Holland, of, bij deszelfs afwezen, door een der Leden van de Gedeputeerde Staten, in bijzijn van den Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat, aan het Lokaal van het Gouvernement te Haarlem, worden Aanbesteed:

Het maken eener WONING voor den Cipier bij het *Huis van bewaring* te *Beverwijk*, benevens eenige geringe Herstellingen aan dat Huis.

De Aanbesteding zal geschieden bij enkele inschrijving ingevolge Art. 10 van het Bestek.

Het Bestek, waarop de Aanbesteding zal plaats hebben, zal ter lezing liggen, benevens aan het Gouvernement van Noord-Holland, te Haarlem, in de volgende Logementen en Koffijhuizen, als: te Amsterdam, in *het Noord-Hollandsche-* en in *het Poolsche Koffijhuis*, beide in de Kalverstraat, in *het Wapen van Medemblik*, op den Dam en in *het Vosje*, op het Rokin; te Haarlem, in *de Kroon* en in *het Noord-Hollandsche Koffijhuis*, beide aan de Groote Markt, in *de Oude Romolen en Roskam*, in de Nieuwstad, in *de Glazenwagen*, in de Spaarnwouderstraat en bij *A. Houtman*, aan de Groote Houtpoort; te Alkmaar, in *den Rooden Leeuw;* aan den Helder, in *het Heeren-Logement;* te Hoorn, in *den Doelen*, in *het Ongemaakte Schip* en bij *L. Dankelman*, in *het Park;* te Zaandam, in *de Korenbeurs;* te Beverwijk, in het Logement van *J. Bronkhorst;* te Velsen, bij *Terburg*, en te Castricum, in *de Dorps-Herberg*.

Zullende de *aanwwijzing in loco* geschieden op *Zaturdag den 22sten November aanstaande*, en inmiddels informatien te bekomen zijn bij den Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat J. G. VAN GENDT te Haarlem, en bij den Ingenieur HAYWARD te Alkmaar.

*** Ondertrouwd:

CONSTANT KAREL HEIDWEILLER, van *Suriname*, en ALBERTINA MAKS, van *Haarlem*.

AMSTERDAM, 13 November 1856.

*** Getrouwd:

PIETER DE JONG Gz. van *Westzaan* met GRIETJE AVIS HD.

OOSTZAAN, 13 November 1856.

HAJO VIS JANSZ. van *Zaandijk* met JOHANNA DE JONG GD.

WESTZAAN, 13 November 1856.

*** Heden beviel van eene welgeschapene DOCHTER, Vrouwe *J. A. J. WIJNMALEN*, geb. *PEELEN*.

OUD-BEIJERLAND, 12 November 1856.

Eenige en algemeene kennisgeving.

*** Bevallen van eene DOCHTER *C. A. KORNELDER*, geb. *HANA*.

ROTTERDAM, 12 November 1856.

Eenige kennisgeving.

*** Bevallen van eene DOCHTER, Vrouwe *M. KRIEGER*, geb. *VAN GILSE VAN DER PALS*.

LEYDEN, 13 November 1856.

*** HEEMSTEDE, 13 November 1856. Bevallen van een' ZOON *A. J. VAN EGMOND — KUYPERS.*
Eenige kennisgeving.

*** Heden overleed na een langdurig lijden, doch op het alleronverwachtst, onze geliefde eenige Dochter CATHARINA ROLLANDA, in den jeugdigen leeftijd van ruim 17 jaren, innig betreurd door hare diep bedroefde Ouders.

A. MEIJER,
Kapt. Adm. v. Kle.,
C. R. MEIJER,
Geb. DE GELDER.

UTRECHT,
9 November 1856.

*** Mijne innig geliefde eenige Zuster ANTONIA ANNA THEODORA LULOFS, Wed^e. *H. J. Fortuyn*, in leven Medic. Doctor te *Zutphen*, overleed heden avond, na eene ziekte van nog geen twee dagen, ten huize van onzen Neef Mr. *E. de Man Ez.*, te *Breda*.

HARDINXVELD,
11 November 1856.

H. J. LULOFS,
Med^ae. Doctor, R. d. O. v. d. N. L.

Eenige en algemeene kennisgeving.

*** Op heden overleed na een langdurig lijden, Mevrouw C. C. M. VAN LAKERVELDT, Wed. den Wel-Ed. Heer Doctor *L. C. E. E. van Cooth.*

UTRECHT,
12 November 1856.

P. F. VAN COOTH.
H. C. VAN DER MEER.
Executeuren.

*** Een diepe weemoed vervuld ons huis door het plotseling afsterven van onze zoo zeer beminde lieveling PAULINA HENDRINA, op den leeftijd van 4 jaren en 9 maanden. Eene felle hersenkoorts sloopte haar anders zoo frisch en sterk gestel in weinige uren. God schenke ons troost bij het zware offer, dat wij hem hier te brengen hebben.

J. R. G. CONINCK WESTENBERG,
B. CONINCK WESTENBERG,
BOERHORST KIKKERT.

TEXEL,
12 November 1856.

*** Heden overleed tot diepe droefheid van mij en der wederzijdsche Betrekkingen, mijne hartelijk geliefde Echtgenoote, MARIA ARBON, mij na eene gelukkige Echtvereeniging van $2\frac{1}{2}$ jaren, een Kind nalatende, te jong om haar zwaar verlies te beseffen.

F. H. BATENBURG JR.

ROTTERDAM, 12 November 1856.

*** Heden overleed aan een smartelijk lijden mijn dierbare Echtgenoot, Jonkheer F. C. W. DE RIVECOURT, Gepensioneerd 1ste Luitenant, in den ouderdom van bijna 65 jaren.

Vrouwe A. G. F. DE RIVECOURT,
geb. VAN RENESSE.

KAMPEN, den 13den Nov. 1856.

*** Op den 13den November is te AMSTERDAM zacht in den Heer ontslapen, mijn hartelijk geliefde Echtgenoot PETRUS WILHELMUS SCHOLTEN, in den ouderdom van 74 jaren, diep betreurd door mij, mijne Kinderen, Behuwd en Klein-Kinderen.

A. M. SCHOLTEN,
geb. VAN BERGEN.

*** Mij trof weder eene nieuwe ramp, een zeer treffend verlies; mijne dierbare Echtgenoot TRIJNTJE KOP bezweek heden in den vroegen morgen voor het geweld eener kwijnende ziekte in den ouderdom van ruim vijf en dertig jaren. Slechts acht jaren mogt ons zoo genoegelijk huwelijk duren, in welken tijd ons vier Kinderen werden geboren, waarvan echter drie haar reeds ten grave voorgingen.

J. HAREMAKER Pz.

KOOG A/D ZAAN, 14 November 1856.

*** Degenen welke iets verschuldigd zijn aan, of te vorderen hebben van de met onderling genoegen ontbonden Vennootschap, onder de Firma van N. ARNTZ & COMP., Steen-Fabrikanten in de Erlecom, worden verzocht, daarvan opgave of betaling te doen, vóór den 1sten December 1856, aan den Notaris VAN DER GOES, te Beek, bij Nijmegen, die door de Vennooten uitsluitend met de likwidatie is belast.

*** **INSTITUUT te *ALPHEN AAN DEN RIJN*.**

De ondergeteekende heeft de eer aan Ouders en Familiën te herinneren, dat aan bovengemeld Instituut, sedert meer dan eene *halve eeuw* alhier gevestigd, aan Jonge Lieden onderwijs wordt gegeven, niet alleen ter Opleiding voor de Akademien te Breda en Delft, maar tevens ter Practische voorbereiding in de vakken van HANDEL en INDUSTRIE.

De in alle opzigten doelmatige Inrigting, in een der gezondste oorden van ons Land, moge tot bijzondere aanbeveling strekken.

G. B. 'T HOOFT.
Instituteur.

*** W. WILLEMSEN te Ophemert bij Tiel, vraagt een' HULPONDERWIJZER, daar zijn tegenwoordige als Hoofdonderwijzer is voorgedragen. Brieven *franco*.

*** Men verlangt tegen 1° Februarij e. k. of vroeger, in de Betuwe, een GOUVERNEUR EXTERNE, P. G., liefst mede geschikt tot het geven van Teeken-, Muzijk- en Zangles aan vier Jongelieden van 9—16 jaren oud. Brieven *franco*, Lett, V. S., aan den Boekhandelaar H. A. TJEENK WILLINK te Arnhem.

*** **BOEKHANDEL.**

I. M. J. VAN NES, Boekhandelaar te Kampen, verlangt ten spoedigste: Een LEERLING of IEMAND, die zijne leerjaren geëindigd heeft, tegen genot van Kost en Inwoning. Adres met *franco* Brieven of in *persoon*.

*** Aan eene Inrigting voor middelbaar Onderwijs wordt gevraagd: Een BEVOEGD DOCENT, voor de *Oude Talen*, enz. De voorkeur zullen hebben zij, die ook de *Nieuwere* kunnen onderwijzen. Brieven *franco*, onder Letter V., bij den Boekhandelaar J. B. WOLTERS, te Groningen.

*** **LEERLING — BOEKHANDEL.**

In eene der voornaamste Steden van Zuid-Holland, bestaat gelegenheid voor een JONG MENSCH uit den fatsoenlijken stand en van de P. G., die in bovengenoemd vak opleiding verlangt. Adres, *franco* onder Letter A., aan A. KNOOP, Klein Heiligland te Haarlem.

*** Te Arnhem wordt in een Huishouden, hetwelk des Zomers Buiten en des Winters in de Stad gevestigd is, verlangd: Een HUISKNECHT, van de Protestantsche Godsdienst, die zijn werk goed verstaat en van geheel voldoende getuigenissen is voorzien, en wel tegen 1e Februarij aanstaande. Men adressere zich met *vrachtvrije* Brieven, aan den Heer STENFERT KROESE, Boekverkooper te Arnhem, onder de Letters A. V.

*** **WORDT GEVRAAGD:**

Een ongehuwde KNECHT, geschikt voor de verzorging van twee Paarden, goed kunnende Rijden en bekwaam om eenig Huiswerk te verrigten. Adres, met *franco* Brieven, onder Letter X., aan de Boekhandelaars F. KLEEUWENS & ZOON, te Goes.

In het Geneeskundig Gesticht voor Krankzinnigen te DEVENTER, wordt gevraagd: Een **OPZIGTER**, ongehuwd, niet ouder dan *dertig* jaren, te belasten met Toezigt op de behandeling der Lijders en met eenige Administratieve werkzaamheden, op eene Jaarwedde van **twee honderd gulden**, met genot van Kost en Inwoning in het Gesticht, Vuur en Licht. — De vereischten zijn eene beschaafde burgerlijke opvoeding, het Schrijven van eene nette leesbare hand, bedrevenheid in het Rekenen, eenige kennis van Boekhouden en het stellen van gewonen briefstijl. Die voor deze Betrekking wenschen in aanmerking te komen, gelieven zich, met bewijzen van bekwaamheid en goed gedrag, in *persoon* aan te melden aan het Gesticht, des Vrijdags avonds tusschen zes en zeven ure, vóór den 20sten December e. k.

*** **LET WEL.**

Men vraagt ten spoedigste TWEE BOEREN-KNECHTS, grondig hun vak verstaande, van goede getuigschriften voorzien en van de Prot. Godsdienst, om in het laatst van deze maand mede naar *Port Natal* te vertrekken. De voorwaarden zijn: vrijen overtogt, vrije kleeding, en een jaargeld van *f* 150 —, mits zich 5 jaren verbindende. Adres, liefst in *persoon* of met *franco* Brieven, bij W. BECKING, Boekh. en Boekdrukker, te Doesborgh.

*** Een gehuwd TUINMAN, zonder Kinderen van middelbaren leeftijd, van de Prot. Godsdienst, biedt zich aan tegen Februarij a. s. Hij kan de beste getuigschriften zoowel van bekwaamheid in zijn vak als van zijn gedrag overleggen. Brieven *franco*, onder Letter M. R., bij den Boekhandelaar W. STOKHUYZEN, te Gorinchem.

*** **HUWELIJKS AANVRAAG.**

Iemand uit eenen deftigen stand, tusschen de 30 à 40 jaren oud, van de Hervormde Godsdienst, zich bezig houdende met eene Boerderij, en daarbij nogal bemiddeld, zoekt langs dezen weg in kennis te geraken, met een MEISJE of WEDUWE van fatsoenlijke familie, en van dezelfde geloofsbelijdenis, die mede niet onvermogend is, ten einde na wederzijdsch goedvinden een Huwelijk aan te gaan. Geheimhouding wordt verzekerd en verlangd Brieven *franco*, onder Letters P. D., in te zenden aan A. KNOOP, Klein Heiligland te Haarlem.

*** In eene Inrigting, waar doorgaans een twintigtal Pensionnaires aanwezig zijn, verlangt men eene JUFVROUW, van de P. G., welke Examen voor de vier moderne Talen en bijbehoorende Vakken heeft afgelegd, in staat om als eerste SECONDANTE, de werkzaamheden der hoogste klasse op zich te nemen. De hiertoe inclinerenden worden verzocht, met juiste opgaaf van den ouderdom van de vroegere betrekkingen, en van de inrigting waar men de opleiding genoten heeft, zich ten spoedigste *franco* te vervoegen onder Letters Q. X., bij den Boekhandelaar J. C. SPIJKER Az., Reguliersplein, X. 359, te Amsterdam.

*** Eene JUFVROUW, van fatsoenlijke familie, P. G., 24 jaren oud, zag zich gaarne met Februarij e. k. geplaatst tot assistentie of ter geheele waarneming van een klein Huisgezin, of tot Gezelschap bij eene bejaarde Dame of Heer, nog in die betrekking zijnde, kan men op goede getuigen rekenen. Adres, Letter H., aan de Boekhandelaren GEBROEDERS HENDRIKSEN, te Rotterdam Brieven *franco*.

*** Voor 225 Gulden TE HUUR, met Februarij of Mei aanstaande op het beste gedeelte van het welvarend Dorp Renkum, gelegen aan den Straatweg tusschen Arnhem en Wageningen. Eene fatsoenlijke WONING, met ruimen MOESTUIN ingerigt voor een klein Gezin, de nabijheid der aangenaamste Wandelingen, zoowel op de Landgoederen, de Keyenberg en Kortenburg, als die van Belmonte en den Wageningschenberg, maken alle verdere aanprijzing overbodig. Te bevragen met *franco* Brieven onder Letter H., bij den Boekhandelaar J. KOKER Bz., te Renkum.

*** De ondergeteekende verwittigd zijne geëerde Begunstigers, dat hij op heden zijne AFFAIRE als *Brood- en Beschuitbakker* geopend heeft, in de Smedestraat, W. 6 N°. 100, bevelende zich beleefdelijk aan en belovende eene prompte en civiele bediening.

T. W. L. HOLLERMANN.

Haarlem, 15 *Nov.* 1856.

*** **ONVERWELKBARE BOUQUETTEN.**

Deze Bouquetten, uit gedroogde Bloemen, Mossen en Grassen zaamgesteld, zijn even sierlijk als die van levende Bloemen; droog en stofvrij geplaatst behouden zij hare kleur zeer lang: zij hebben in het Buitenland grooten bijval gevonden, hier te lande zijn zij echter weinig of niet gekend. De Ondergeteekenden hebben eenen grooten voorraad van deze Bouquetten in verschillende grootte en vorm. Zij leveren die per Stuk à *f* 0.75 en hooger tot *f* 5—. Voor goede inpakking bij verzendingen wordt tegen vergoeding der kosten gezorgd. Brieven *franco*.

E. H. KRELAGE EN ZOON,
Bloemisten te *Haarlem*.

LIJNBAAN DE LANDBOUW

TE HAARLEM. Anegang N°. 34.

De ondergeteekenden maken aan hunne geëerde Begunstigers bekend, dat hunne sints onheugelijke jaren bestaande LIJNBAAN verplaatst is van de *Groote en Kleine Houtpoorten*, naar de *Amsterdamsche en Schalkwijkerpoorten*, en dat zij blijven voortgaan met het fabriceren van alle soorten van TOUW- en NETWERK, waarvan hun Winkel ruim voorzien is, alsook van onderscheidene behoeften voor den STAL en LANDBOUW, waartoe zij zich beleefdelijk aanbevelen.

N. VAN DER WAARDEN EN ZOON.

*** **KAPITALE PRIJZEN**

der 230ste Staats-Loterij getrokken bij S. J. FRANK, Smedestraat, te Haarlem,

N°. 14145 *f* 50,000,

zijnde een heel Huur-Lot.

N°. 2915 *f* 1000, N°. 14193 *f* 1000,
„ 15350 - 1000, „ 15375 - 1000.

Bij bovengenoemde zijn te bekomen HEELE en GEDEELTEN van LOTEN, voor de 231ste Staats-Loterij, waarvan de trekking begint, op Maandag den 24sten November aanstaande.

*** **230ste STAATS-LOTERIJ.**

Bij J. J. DE VRIES, Paarlaarsteeg te Haarlem, bij wien in vorige Loterijen, vele kapitale Prijzen zijn gevallen en ook in opgemelde Loterij de navolgende Prijzen, als:

De kapitale Prijs van *f* 20,000 op N°. 328,
„ „ „ „ - 1250 „ „ 2989,
„ „ „ „ - 1000 „ „ 2133,
„ „ „ „ - 1000 „ „ 3195,
„ „ „ „ - 1000 „ „ 17045 en
„ „ „ „ - 1000 „ „ 3261.

Zijn weder voor de 231ste Staats-Loterij, waarvan de trekking der 1ste klasse, op den 24sten dezer begint, HEELE en GEDEELTEN van LOTEN, volgens tarief te bekomen.



DE PILLEN VAN HOLLOWAY zijn een krachtig geneesmiddel voor alle ongesteldheid aan de ingewanden. Dezelven worden door allen die haren invloed hebben ondervonden, aangeprezen, en hare deugdzaamheid erkend. Zij werken zoo krachtig en bepaald op alle zieke deelen des ligchaams, dat geene ongesteldheid aan de maag of de ingewanden aan hare werking kan wêerstaan. Zij doordringen het geheele gestel en nemen alle kwaad weg, en het is eene erkende daadzaak dat deze *Pillen* nooit in gebreken blijven de ziekte te doen verdwijnen, zelfs wanneer elk ander middel deszelfs uitwerking gemist heeft.

Zijn op *franco* aanvragen, à contant te bekomen bij *J. M. van Renesse*, te 's Hage; bij *H. J. Giltay*, te Dordrecht; *J. Schoon*, te Alkmaar; *B. Adama*, te Amsterdam; en bij *J. Straatman*, Hoofd-Depôt-houder, te 's Hertogenbosch; alsmede in *Holloway's* Etablissementen te Londen, 244. Strand, en te New-York, 80 Maiden Lane.

Door het vermeerderd debiet zijn de prijzen als volgt:
Doosjes Pillen à *f* 0,80, *f* 1,85, *f* 3,00, *f* 6,75, *f* 13,50 *f* 20,55.
Potjes Zalf à „ 0,80, „ 1,85, „ 3,00, „ 7,05, „ 13,85, „ 20,20.

*** **UIT DE HAND TE KOOP:**

Een ZOMER- en WINTERVERBLIJF, genaamd *BERGVLIEDT*, met kapitale Heerenhuizing, Bouwmanswoning, Stalling voor Hoornvee en Paarden, Hooiberg, Schuur en verdere Getimmerten, Bepoting en Beplantingen, mitsgaders daar achter gelegen WEILAND, te zamen groot 1 Bunder, 70 Roeden en 60 Ellen, staande en gelegen aan den Utrechtschen Straatweg, tusschen Abcoude en Baambrugge. Te zien Dingsdag en Donderdag, des voormiddags van 11 tot 3 ure. Informatien bij den Eigenaar en Bewoonder of bij den Makelaar G. BOUHOFF, te Amsterdam, op de Keizersgracht bij de Spiegelstraat, Buurt X, N°. 682.

*** UIT DE HAND TE KOOP: Een goed onderhouden welloopend Mahonyhouten BILLARD met volkomen TOEBEHOOREN, alsmede acht draad RAMEN, zoo goed als nieuw, breed $2\frac{1}{2}$ Ned. El, hoog bijna 2 El, en twee DEUREN met Draadramen, breed 1 El, hoog bijna 2 El, met Paal- en Lijstwerk, gebruikt geweest voor eene Menagerie. Met *franco* Brieven te bevragen, bij den Timmerman J. v. D. WEIDEN Az., Gierstraat te Haarlem.

*** UIT DE HAND TE KOOP: Eene florissante en gunstig gelegene TAPPERIJ, met afzonderlijk opgaande BOVENWONING, gelegen in een der Hoofdstraten der Stad Haarlem. Nadere informatiën te bekomen, Brieven *franco*, bij den Makelaar H. C. TOMBERGH, in de Kruisstraat aldaar.

*** VERKOOPING van AFGEVALLEN BLADEREN, in den Haarlemmerhout, op Vrijdag den 21sten November 1856, des morgens ten 10 ure.

*** Op Dingsdag den 25sten November 1856, des voormiddags ten 10 ure, zal men ten overstaan van den Notaris N. FRANÇOIS SNEL te Breukelen, op de Heeren Hofstede *HUNTHUM*, nabij de Nieuwersluis onder de Gemeente Loosdrecht, om kontant geld publiek Verkoopen: TUINSIERADEN, bestaande in: Tafels, Banken, IJzeren en Houten Stoelen, Tuingereedschappen, drie Ezelwagens, vier goed bij den weg loopende Ezels, een' Bok, Tuigen en Stalgereedschappen, een Jagtje, een Bunschuit, twee Pramen, Vischwant, Mest en Bladhoopen, Eiken en Esschen Brandhout, enz. Alles daags te voren van 10 tot 3 ure voor een ieder te zien.

*** HOUTVERKOOPING op de Hofstede *Woud en Duin*, onder de Gemeente Bergen nabij Alkmaar, om contant Geld, op Woensdag den 26sten November 1856, des morgens ten half tien ure precies, van eene groote partij EIKEN, IEPEN, BEUKEN, POPELEN, ESSCHEN en LINDEN BOOMEN, HEESTERS, verplantbare VRUCHTBOOMEN, BRAND- en HAKHOUT en hetgeen verder te koop zal worden aangeboden. Alles dagelijks voor één ieder te zien.

HOUTVERKOOPING op de Hofstede *Rijksdorp* onder Wassenaar op Woensdag den 3den December 1856, des morgens ten 10 ure, van eene partij zwaar ELZEN-, ESSCHEN- en BERKEN HAKHOUT, alsmede ruim 700 POPULIEREN BOOMEN waaronder geschikt voor *Werkhout*; voorts drooge TAKKEBOSSEN, gekloofd BRANDHOUT en NOLLEN. Kunnende gedeeltelijk te water worden vervoerd.

*** HOUTVERKOOPINGEN te Hillegom op *Dingsdag* 9 *December* 1856, van diverse partijen *zwaar* ESSCHEN-

en ELZEN HAKHOUT en *zware* WILGEN BOOMEN, en wel:

1°. op *Meer en Dorp*, tien uren;

2°. in de bosschen van P. VAN WAVEREN JR. en de Wed^e. I. H. TELKAMP, *elf* uren;

3°. in de bosschen van W. WITTEMAN, *een* uur; de twee laatstbedoelde partijen staande bij de *Ostender Vaart.*

*** EERSTE HOUTVERKOOPING op het landgoed *Elsbroek* te Hillegom op *Donderdag* 11 *December* 1856, van *zwaar* ESSCHEN-, ELZEN- en WILLIGEN HAKHOUT; te beginnen te *tien* uren *precies*, in den *Veldtuin* in den *Polder*, en daarna in de bosschen op *Rustenburg* aan de Trekvaart; zullende almede geveild worden: 200 mudden VARKENS-AARDAPPELEN.

*** HOUTVERKOOPING in het *Lokhorster-Duin* te Hillegom op *Dingsdag* 16 *December* 1856, van zwaar EIKEN-, BERKEN- en POPULEN HAKHOUT; te beginnen om *tien* uren.

*** HOUTVERKOOPING op de *Hooge Boekhorst*, en de laan van *Duin en Dal*, te *Noordwijkerhout*, op *Donderdag* 18 *December* 1856 des morgens *elf* uren van *zwaar* EIKEN- ESSCHEN- en ELZEN HAKHOUT.

*** **OPENBARE**
VRIJWILLIGE VERKOOPING,

op Donderdag 27 November 1856, des morgens ten elf ure, ten huize van den Logementhouder *La Rive*, te Alphen, van:

N°. 1. Een voor weinige jaren nieuw gebouwd HUIS, ruime ERVE en groote Houten TIMMERLOODS, waarin sedert jaren de *Timmermans-Affaire* met het beste gevolg is, en nog wordt uitgeoefend.

N°. 2. Een zeer net betimmerd en welonderhouden HUIS en ERVE, met SCHUUR. En

N°. 3. Eene hechte, sterke en weldoortimmerde HEERENHUIZINGE, ERVE, en SCHUUR. Alles staande en gelegen in het *bestraatte Dorp* van *Alphen*, en hebbende aldaar een alleraangenaamst en zeer uitgestrekt Landgezigt.

N°s. 2 en 3 zijn te aanvaarden 1° Mei 1857.

Nadere inlichtingen zijn te bekomen ten Kantore van den Notaris J. W. P. KLUIT, aldaar.

BELANGRIJKE OPENBARE VERKOOPING der vaste Goederen, behoorende tot den nagelaten Boedel van wijlen den Edel-Achtbaren Heer B. ABBRING te Alkmaar.

Men is van voornemens om, ten overstaan van den te Alkmaar, gevestigden Notaris D. N. VAN ELTEN, op Donderdag den 11den December dezes jaars 1856, des morgens te tien uur, in het Logement *het Hof van Holland*, op het Groot-Heilige-Land, te Alkmaar, in het openbaar bij Opbod en Afslag te Veilen en finaal te Verkoopen:

1°. Eene kapitale, hechte en sterke BOEREN-WONING, geteekend N°. 88; genaamd *WITTENBURG*, met Boet, Loods, met Stalling, Erf, Werf, Tuin, Boomgaard, Bosch, Vijver en fraaije Oprijlaan met Boomen; hebbende Stalling voor 24 stuks Koeijen en 3 Paarden, benevens Berging voor eene groote hoeveelheid Hooi en Stroo; met daarbij behoorende twee geheele Kavels en nog een gedeelte van een Kavel uitmuntend WEILAND, alles bij en aan elkander bijzonder aangenaam staande en gelegen in de Bedijkte Schermeer, nabij den Stompen-toren en de Gereformeerde Kerk, aan de Vaart, in de nabijheid van den Straatweg onder de Gemeente van Oterleek, in den Polder E. op de Kavelkaart geteekend met de N°s. 18, 17 en 16, en op den Perceelsgewijzen Kadastralen legger aangewezen en bekend onder de N°s. 86, 87, 89, 90, 91, 93, 94, 96, 97, 98, 99, 100, 101 tot en met 106, 106^a, 107 en 123, in Sectie D, als te zamen groot 26 Bunders en 51 Roeden.

Te aanvaarden de Landerijen op Kersmis of den 25sten December 1857, en de Woning, Boet, Erf, Werf, Tuin, Boomgaard, Bosch, etc., den 1sten Mei 1858.

2°. Eene kapitale, hecht en sterke BOEREN-WONING, geteekend met N°. 1, in Buitenwijk C, benevens Boet, Erve en daarbij gelegen stukje best WEILAND, hebbende Stalling voor 22 stuks Koeijen en 4 Paarden en een ruim Varkenshok, staande en gelegen direct buiten het Schermerhek der Stad en onder de Gemeente van Alkmaar; Kadastraal bekend in Sectie B, onder de N°s. 1318, 1319 en 1320, als te zamen groot 71 Roeden, 49 Ellen.

Te aanvaarden op 1° Mei 1857.

3°. Zeven stukken allerbest WEILAND, gelegen bij het 2^e Perceel onder de Gemeente van Oudorp, Kadaster Sectie A. N°s. 12, 13, 19, 20, 21, 22 en 23, te zamen groot 13 Bunders, 16 Roeden, 20 Ellen.

4°. Drie met Dammen aan elkander gelegen stukken allerbest WEILAND, gelegen aan de Zuidzijde van de Noordervaart, in de Bedijkte Schermeer, in den Polder G, onder de Gemeente Alkmaar, Kadaster Sectie G, N°s. 199, 200 en 201, te zamen groot 6 Bunders, 09 Roeden, 40 Ellen.

5°. Een stuk opperbest WEILAND, gelegen in het Overdie, onder Alkmaar, Kadaster Sectie F. onder N°. 17, als groot 1 Bunder, 25 Roeden en 6 Ellen.

De Perceelen N°s. 3, 4 en 5, thans allen gebruikt wordende bij het Perceel N°. 2, zijn te aanvaarden dadelijk na het betalen der Kooppenningen.

6°. Een kapitaal en zeer aanzienlijk HEEREN-HUIS en ERVE, met ruim Bleekveld en twee Tuintjes, alleraangenaamst staande en gelegen aan de Bierkade en aan het Noord-Hollandsche-Kanaal te Alkmaar, in Wijk C. N°. 6, Kadaster Sectie B, N°. 584, groot 78 Ellen.

Te aanvaarden op 1° Mei 1857.

7°. Een dito kapitaal en aanzienlijk HEEREN-HUIS met ruime ERF en TUIN of BOOMGAARD, staande en gelegen aan de Voormeer op den hoek van de Turfmarkt te Alkmaar, in Wijk D, geteekend met N°. 155, Kadaster Sectie B, N°. 1295, als groot 6 Roeden, 17 Ellen.

Te aanvaarden op den 1sten Mei 1857.

En 8°. Een hecht en sterk ruim PAKHUIS, met den Grond van dien, staande aan de Voormeer te Alkmaar, Kadaster Sectie B. N°. 1111, groot 2 Roeden en 39 Ellen.

Te aanvaarden dadelijk met het betalen der Kooppenningen.

Alles breeder bij Billetten omschreven en zijnde desweegens nadere informatien te bekomen, ten Kantore van voornoemden Notaris *van Elten*, te Alkmaar, alwaar acht dagen vóór den Veilingsdag, de bewijzen van Eigendom en Verkoopsvoorwaarden ter lezing zullen liggen.

*** **BOEKVERKOOPING**

te *Utrecht*, bij J. DE KRUYFF JR., op Maandag den 24sten November 1856, en volgende dagen, van eene belangrijke verzameling BOEKEN, over *Godgeleerdheid*, *O. en N. Taal en Letterkunde*, *Regtsgeleerdheid*, *Geschiedenis*, *Romans*, *Poezij*, *Natuur- en Plantenkunde enz.*, benevens eene collectie belangrijke MANUSCRIPTEN en OUDE STRATEGISCHE KAARTEN, door een voornaam Verzamelaar nagelaten. Verders fraaije moderne GRAVURES, GEKLEURDE PRENTEN en eene partij gezochte MUZIJK.

De Catalogus is op *franco* aanvrage te bekomen.

*** Bij JOH. ROEM, te Alkmaar, is verschenen en alom te bekomen:

TER NAGEDACHTENIS
VAN DEN HOOG ED. GESTR. HEER
H. TOLLENS Cz.,
Kommandeur van de Orde v. d. Nederl. Leeuw.
DOOR
DR. A. HIRSCHIG Cz.
Prijs 15 Cents.

Van denzelfden Auteur zal eerlang het licht zien:

1°. FABELEN EN SATIREN.
2°. **GRAFSTEMMEN**
EN ANDERE NIEUWE GEDICHTEN.

Terwijl Z.Ed. Z.-Gel. bij onderscheidene Uitgevers onder anderen reeds vroeger heeft uitgegeven: *Dood en Gedachtenis van* SENECA. *f* 3,25. *Blikken in het menschelijk hart*, *naar* SENECA. *f* 2,60. *Vijftigtal Brieven van* SENECA, *met aanmerkingen vertaald. f* 2,50. SKIRTOPEDES, *Zeden en Godsdienstspiegel. f* 1,50. TIBULLUS *nagevolgd. f* 2,— *Losse aanmerkingen en bedenkingen tegen* OPZOOMER. *f* 1,25. *De inwijdingsrede van* OPZOOMER *beschouwd. f* -,75. *Eenige vragen enz., hooger onderwijs betreffende. f* -,60. *De Kiezers van Wolverasimmenfels*, *f* -,25. *Tweetal Verhalen*, *in Poezy. f* 1,80. *Bloemen en Vruchten*, *Gedichten. f* 2,50. *De Ultra's*, *een Blijspel. f* 1,—.

*** Bij de Erven F. BOHN, te Haarlem, is van de pers gekomen:

I. **STICHTELIJKE UREN**, door **NICOLAAS BEETS.** 2de Druk 4 Deelen. Elk Deel *f* 2,60; *in Linnen Gebonden* . . . . *f* 2,90.

II. **GEDICHTEN** van **NICOLAAS BEETS;** 4 Deelen.

Afzonderlijk zijn ook te bekomen: *De Mengeldichten*, geb. à *f* 2,50; *Korenbloemen*, geb. à *f* 2,20, en de Oorspronkelijke Dichterlijke Verhalen (*Jose; Masquerade; Kuser; Guy de Vlaming* en *Ada* en Navolg van Byron), 2 Deelen, in Carton à . . . . *f* 5,—.

*** Bij J. NOORDENDORP te Amsterdam, ziet het licht:

ZAHN, BIJBELSCHE GESCHIEDENISSEN.
19de DUIZEND.

Prijs: ingenaaid *f* 1,25, ingebonden *f* 1,50. Bij 25 Exemplaren te gelijk: ingenaaid à *f* 0,80, ingebonden à *f* 1,—. Bij 50 Exemplaren te gelijk: ingenaaid à *f* 0,60, ingebonden à *f* 0,75.

EEN WOORD aan Ouders en onderwijzers, bij de uitgaven van de BIJBELSCHE GESCHIEDENISSEN, naar het Hoogduitsch van ZAHN. *f* 0,15.

*** Door I. M. J. VAN NES te Kampen, is uitgegeven en wordt met bijzonder succes gedebiteerd:

TABEL
VAN DE GESCHIEDENIS DER CHRISTELIJKE KERK.

1½ Vel in plano, prijs 60 Cents; opgeplakt op katoen met rolletjes *f* 1,50. Van deze Tabel zijn nog slechts een klein getal voorhanden.

TABEL
VAN DE VOORNAAMSTE GODSDIENSTEN DER WERELD.

1 Vel in plano, prijs 60 Cents.

*** A. VAN DER MAST, te Gorinchem, verzond:

HANDBOEK DER LANDHUISHOUDELIJKE BOUWKUNDE,
VOOR BOUWKUNDIGEN EN LANDEIGENAREN,

door **F. ENGEL**, met Platen, 1–3 Afdeelingen, *f* 2,85.

Het geheele werk zal in 9 ongelijk groote Afdeelingen worden uitgegeven, en zal omstreeks 33 Vellen compressen druk en ongeveer 30 Platen bevatten.

Ieder Vel druks wordt berekend à *f* 0,15 en ieder Plaat *f* 0,10.

ALGEMEENE BOUWKUNDE.
HANDLEIDING BIJ HET ONDERWIJS IN DE BOUWKUNDE, ALSMEDE TOT EIGENOEFENING VOOR BOUWMEESTERS, LEERLINGEN, BOUWLIEFHEBBERS, enz., enz.,

door **G. HEINE**, bewerkt door P. D. SCHEFFELAAR, met Platen, 1–2 Aflevering, *f* 3,40.

Het geheele werk zal in 4 ongelijk groote Afleveringen worden uitgegeven. Het geheele werk zal bestaan uit 20 of 21 Vellen compressen druk en 27 Platen. Ieder Vel druks wordt berekend à *f* 0,16 en iedere Plaat op *f* 0,10.

Twee belangrijke **Bouwkundige Werken**, welke met graagte zullen ontvangen worden.

Bouwkundige Almanak voor 1857 8ste Jaarg., à *f* 1-.

Volledig Kappenboek, met Pl. *f* 11,20.

J. F. COOPER, Lucy Hardinge of het vervolg der Lotgevallen van **MILES WALLINFORT**, *f* 3,25.

De Werken van deze groote Schrijver behoeven geene aanbeveling.



VERKOOP VAN DEN KOORNMOLEN
TE
RHOON en PENDREGT.

A. J. VAN DER POEST CLEMENT, Notaris te Poortugaal, zal in het openbaar in eenen zitdag, op Woensdag den 19den November 1856, des voormiddags ten 11 ure, ten Herberge van *J. Sieters*, in *het Wapen van en te Rhoon*, Veilen en Verkoopen:

1. Den in 1849, geheel nieuw en sierlijk gebouwden kapitalen Steenen WIND-, KOORN- en PELMOLEN van Rhoon en Pendregt, met de losse en vaste Gereedschappen, en den daarbij behoorenden MOES- en BLOEMTUIN, en verdere Gemakken, staande bij het Dorp Rhoon, aan den Grindweg naar Rotterdam, Kadaster Sectie A., Nummero 865, groot 22 Roeden, 60 Ellen.

2. Een hecht en sterk WOONHUIS, op het Dorp te Rhoon, met vele Vertrekken, groote Tuinen en Werkplaatsen, Kadaster Sectie A., Numero 701 tot en met 710, groot 22 Roeden, 18 Ellen.

Zijnde alles inmiddels *uit de Hand te Koop*. Breeder bij Biljetten omschreven en te bevragen bij de Eigenaars, de Heeren C. C. DEKKER, te Voorburg, en H. VAN DER HOEVEN, te Rhoon, en bij genoemden Notaris VAN DER POEST CLEMENT.

*** Bij KEMINK & ZOON te Utrecht komt van de Pers:
MEMORIE VAN TOELICHTING
ingediend bij de aanvrage om concessie voor een ZEEKANAAL uit de Noordzee naar Amsterdam en Rotterdam.
door **C. VERLOOP & ZOON** à *f* -,60.

In deze Memorie tracht men in weinige bladzijden, waarbij een *Situatiekaartje* gevoegd is, voortestellen, hoe de aanleg van dit Kanaal alle groote belangen van Handel, Scheepvaart, Landbouw, Nijverheid en de verdediging van ons Land belangrijk bevorderen zoude en twijfelt men derhalve niet of zij zal velen welkom zijn.

Mede verkrijgbaar gesteld bij de Boekhandelaren J. NOORDENDORP te *Amsterdam*; H. A. KRAMERS te *Rotterdam*; P. ENGELS te *Leyden*; P. K. BRAAT te *Dordrecht*; W. P. VAN STOCKUM te *'s Hage*; A. C. KRUSEMAN te *Haarlem*; en alom op aanvrage te bekomen.

*** Op Maandag 15 December 1856 en vijf volgende dagen, zal de Boekhandelaar G. THEOD. BOM, te Amsterdam, in *Odéon* publiek verkoopen:

Twee hoogst belangrijke **VERZAMELINGEN** uitmuntend wel bewaarde meest Nederlandsch-Historische

GEDENK- EN LEGPENNINGEN,
EERE- en DRAAGTEEKENEN, VROEDSCHAPS-, GILDE-, SCHUTTERS-, RELIGIEUSE-, VRIJMETSELAARS-, PRIJS- en BRANDSPUITPENNINGEN.

NOODMUNTEN EN MUNTEN.

MUNT-, PENNING- en WAPENKUNDIGE BOEKEN; waarvan de eerste verzameling heeft uitgemaakt het met bijzondere zorg bijeengebragt **Kabinet**, geheel en alleen nagelaten door wijlen den Heer

S. H. VAN DER NOORDA,

Lid van verschill. Binnen- en Buitenlandsche Letterk., *Histor.* en *Oudheidkundige Genootschappen*, te Dordrecht.

Kijkdagen: ***Vrijdag en Zaturdag 12 en 13 December.***

De Catalogus is te bekomen op *franco* aanvrage à 20 Cents bij G. THEOD. BOM, te Amsterdam, Kalverstraat. E. 10.

*** Bij de Erven F. BOHN te Haarlem komt uit **de derde, veel vermeerderde Druk van**

JERROLD'S BEDSERMOENEN.

INHOUD: *Caudle is met een vriend naar 't koffijhuis geweest. C. heeft aan een vriend geld geleend. C. is lid van de leeuwerikkenklub geworden. C. is uit zijn bed gehaald, om voor een vriend borg te blijven. C. heeft de paraplui uitgeleend. C. is tot over éénen met een vriend opgebleven. C. heeft zich veroorloofd aanmerkingen te maken op zijn middagmaal. C. is vrijmetselaar geworden, en Jufvr. C. is niet alleen boos, maar ook nieuwsgierig. C. is naar de kermis geweest. Jufvr. C. voorspelt haren man een alleraangenaamst leven, als hare „goede moeder" bij hen komt inwonen. C. heeft zich laten ontvallen, dat er een knoop aan zijne hemdsmouwen ontbreekt. C. is wat laat thuis gekomen, en wil voortaan een eigen huissleutel hebben. Jufvr. C. heeft hare „goede moeder" bezocht en C. van die gelegenheid gebruik gemaakt om eenige vrienden bij zich te vragen. Jufvr. C. acht het hoog tijd, om zomerkleeren voor de kinderen te koopen. Het jongste kind moet gedoopt worden, en zij ziet naar een peet om. C. is weer over zijn tijd uit geweest, en Jufvr. C. strijkt hem eerst dapper door, maar smelt vervolgens als was. Zij is er achter gekomen, dat C. biljart heeft gespeeld. C. heeft durven vragen, of het niet even goedkoop zou uitkomen, buitenshuis te laten wasschen. Op eene wandeling met zijne vrouw is C. door een mooi jong meisje gegroet. Jufvr. C. is van gedachte, dat zij haren trouwdag wel eens vieren mogt. C. heeft op een feest eenigzins de hoogte gekregen, en Jufvr. C. zijn brieventasch verstopt. C. heeft zich op den verjaardag van zijn huwelijk niet als echtgenoot gedragen. C. heeft zich verstout aanmerking te maken op het laat uitgaan van zijne vrouw. Jufvr. C. is benieuwd, of zij dit jaar de zee nog te zien zal krijgen. Zij is heel zeeziek geweest, en beklaagt zich over Caudles gedrag aan boord. Zij heeft haar bekomst van Margate, en wil Frankrijk wel eens zien. Haar eerste nacht in Frankrijk. Schandelijk gedrag van C. bij de Douane. Jufv. C. keert terug naar haar vaderland. C. is laf genoeg, om voor zijne vrouw niets te willen insmokkelen. Jufv. C. vindt bij hare tehuiskomst alles in de schromelijkste wanorde. Zij meent dat het tijd wordt, om zich „even als andere menschen" een buitentje aan te schaffen. Duifjesvreugd bevalt haar niet meer; er zijn zwarte torren. C. behoorde rijtuig en een livereí-knecht te hebben. Jufvr. C. beklaagt zich, dat C. haar vertrouwen misbruikt heeft. Zij wil kaatje wegjagen, en herinnert zich daarbij Caudles schandelijk gedrag van voor tien jaar. Zij heeft toevallig ontdekt dat C. direkteur van een spoorweg-maatschappij geworden is. Zij vermoedt dat C. zijn testament gemaakt heeft, en wil weten wat daarin staat.* Prijs 90 Cents.

*** LEESGEZELSCHAPPEN.

Door A. TER GUNNE te Deventer heden uitgegeven:

DE SCHOTSCHE ERFDOCHTER, door R. MACKENZIE DANIELS, Schrijver van de *Kardinaals-Dochter enz.* Uit het Engelsch. 2 dln. . . . . *f* 5,80.

„Het berigt, dat deze Roman in Engeland algemeen voor een der fraaiste van den nieuwsten tijd wordt gehouden, dat er reeds verschillende uitgaven van bestaan en hij reeds in onderscheidene talen vertaald is, moge ter aanbeveling genoeg zijn." VERT.

Nog weinige Ex. te bekomen van:

THACKERAY, Lotgev. v. *Henry Esmond.* 2 dln. . *f* 6,50.
OOM ADAM, *Haat en Liefde.* 2 dln. . . . *f* 5,95.

Het buitengewoon debiet aan deze beide Romans ten deel gevallen, getuigt genoegzaam van hunne ongemeene waarde. Zie voorts alle Recencies in de verschillende Tijdschriften.

Te Haarlem, bij JOH. ENSCHEDÉ EN ZONEN.

(*zie verder het vervolg.*)

Behoort bij de

HAARLEMSCHE COURANT

van 17 November 1856.

Memorie van *beantwoording* van het voorloopig verslag, wegens het *eerste* hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1857.

De Regering, kennis genomen hebbende van de algemeene beschouwingen, waartoe de begrootingswetten voor het jaar 1857 in de afdeelingen aanleiding hebben gegeven, meent het volgende ter beantwoording daarvan te kunnen doen strekken.

§ 1. Blijkens het in deze paragraaph medegedeelde, is de optreding van het ministerie in vier afdeelingen in het breede besproken. Men heeft gemeend de hoofdstrekking van het besprokene in het voorloopig verslag te moeten doen opnemen, zonder daarbij eenige bepaalde vraag te voegen. De Regering zou dus deze paragraaph onbeantwoord kunnen laten, daar, zoo als in het verslag is opgemerkt, de openbare beraadslaging over de begrootingswetten waarschijnlijk wel ruime gelegenheid tot voortgezette gedachtenwisseling zal aanbieden. Zij heeft het echter wenschelijk geacht, reeds dadelijk een en ander, in deze paragraaph voorkomende, niet met stilzwijgen voorbij te gaan.

„ De optreding van het nieuwe ministerie — werd gezegd — heeft bij velen in den lande ongerustheid verwekt." Hier tegenover mag men reden vragen: hoe is die ongerustheid te weeg gebragt? Was er eenige regeringsdaad die daartoe aanleiding gaf; of wel, heeft men zich beijverd aan het nieuwe Kabinet allerlei voornemens toe te dichten, het eene nog ongerijmder dan het andere, ten einde zoo doende eene kunstmatige ongerustheid bij de bevolking op te wekken? Die ongerustheid, door de voormelde middelen opgewekt, is zij, voor zooverre zij bestond, niet van lieverlede verdwenen, naar mate men de nieuwe ministers aan het werk gezien heeft en met hunne inzigten is bekend geraakt?

„ Er scheen grond van twijfel te bestaan of de hoofden der departementen van algemeen bestuur wel den gewenschten ijver koesterden voor de ontwikkeling onzer constitutionele instellingen" leest men in het voorloopig verslag. De Regering heeft, bij monde van den tijdelijken Voorzitter van den ministerraad, in de zitting van den 24sten September jl. de verklaring afgelegd van den hoogsten eerbied voor en de grootste gehechtheid aan onze grondwettige instellingen. „ Zoolang een mannenwoord nog eenig geloof verdient — voegde diezelfde minister er bij, — kan men zich gerust er bij neder leggen, dat bij dit Kabinet geene gedachte bestaat om een haarbreed van de Grondwet af te wijken." Na deze stellige verklaring kan er geene onzekerheid bestaan over de gevoelens der hoofden van de departementen van algemeen bestuur ten opzigte eener getrouwe naleving der Grondwet. Wat men echter bedoelt met ijver voor de ontwikkeling onzer constitutionele instellingen, zou wel nader eenige verduidelijking behoeven, wilde men der Regering de gelegenheid geven zich deswege te verklaren.

Voor eene ontwikkeling waardoor, eenzijdig, alleen aan de werking van sommige deelen van het staats-organismus uitbreiding gegeven en de harmonische zamenwerking van het geheel ligt in gevaar gebragt zou worden, mag (indien men zoodanige eenzijdige ontwikkeling mogt bedoeld hebben) de Regering geenen ijver toezeggen.

Men vraagt „ of het gouvernement zijne kracht wel zoeken zal in het gemeen overleg met de wetgevende Kamers." De Regering stelt hoogen prijs op een gemeen overleg met de Wetgevende Kamers. De ministers hebben het vaste voornemen, met gematigdheid en bezadigdheid en met ter-zijde-stelling van persoonlijke gevoeligheid, van hunnen kant alles te doen, wat het gemeen overleg kan bevorderen. Welligt zouden zij met eenigen grond kunnen vragen, of de verslagen over de staatsbegrootingen van 1857 uitgebragt wel over het algemeen de blijken dragen dat de bevordering van dit gemeen overleg ook door de Tweede-Kamer wordt beoogd. Doch op welken hoogen prijs het gouvernement het gemeen overleg met de Wetgevende Kamers ook stellen moge, niet onopgemerkt mag men laten dat geene Regering daarin uitsluitend hare kracht kan zoeken. In eene trouwe handhaving van al wat regt en billijk is; in een ernstig onderzoeken en bevorderen van de belangen des volks; in een gedurig streven om bij alles, wat men verrigt, de hoogere beginselen, die den mensch in alles leiden moeten, niet uit het oog te verliezen; en eindelijk in eene trouwe en eerlijke zamenwerking met het Hoofd van den Staat, moeten de ministers niet minder hunne kracht zoeken, dan in een gemeen overleg met de Wetgevende Kamers.

Ten slotte is, naar het oordeel der Regering, geen gemeen overleg mogelijk, tenzij elk staatsligchaam zich streng houde op het terrein aan hetzelve door de Grondwet en de wetten van den Staat aangewezen. Wanneer een deel der volksvertegenwoordiging onverhoopt mogt streven om zich op het gebied der Regering te bewegen en deze meer en meer te verdringen, zou het gemeen overleg daardoor zeer benadeeld worden; ja zelfs zou de Regering, die zich daar niet tegen verzette, haren pligt niet vervullen en voor de belangen des volks slecht waken.

In het voorloopig verslag wordt ook de twijfel geopperd: „ of bij het gouvernement niet de neiging heerschte om zekere kerkelijke kleur aan te nemen, of althans verlangens en wenschen, op kerkelijke terrein geuit, te bevredigen." Een gouvernement, dat verklaard heeft geene exclusive politiek te willen aannemen, dat verklaard heeft eene verzoenende staatkunde te willen voorstaan, door zich te stellen boven de partijen, kan uit den aard der zaak evenmin eene kerkelijke als eene politieke kleur aannemen, die altijd min of meer uitsluitend zijn en het bestuur in eene der partijen zou overblijven.

Regt voor allen de leus van het Kabinet zijnde, zoo moet het in de eerste plaats de zware en moeijelijke taak vervullen, te zorgen, dat ook op kerkelijk terrein een ieder blijve binnen de grenzen door de wet afgebakend; het zal dus geene verlangens en wenschen, op kerkelijk terrein geuit, bevredigen, tenzij de billijkheid dit medebrenge en de regten van anderen daardoor niet verkort of gekrenkt worden.

Zoo de ijverigste voorstanders van het nieuwe Bewind buiten de Kamer er het meest toe hebben bijgedragen om eene zekere beduchtheid in dit opzigt levendig te houden, gelijk men in het voorloopig verslag beweert, het ministerie kan daar niet aansprakelijk voor gesteld worden. Zijne gevoelens en inzigten wil het zelf openbaren; aan geene anderen heeft het daartoe last gegeven.

„ Door het Bewind — zegt men verder — is weinig of niets gedaan, om de bestaande onzekerheid te doen ophouden, en aan min gunstige gissingen een einde te maken." Tegenover die bewering zou men de vraag kunnen stellen: „ heeft de Regering zelve iets gedaan dat tot min gunstige gissingen regt of zelfs aanleiding geeft?" Wanneer deze vraag ontkennend moet beantwoord worden, dan mag men het vrij zonderling noemen te beweren, dat de Regering in dezen iets had moeten doen. Het standpunt der Regering brengt niet mede dat zij zich in het twistgeschrijf der dagbladen menge. Zij heeft regt van de volksvertegenwoordiging te verlangen, dat deze haar alleen naar hare daden beoordeele, en niet naar gissingen, waartoe het geschrijf van vriend of vijand aanleiding gaf.

Men legt het gouvernement in het voorloopig verslag ten laste, dat hoewel zijne verklaringen in den boezem der volksvertegenwoordiging eene bevredigende strekking hadden, het zich echter altijd in den kring van het algemeene en onbestemde bewoog, en dat gezegden werden gebruikt, voor zeer onderscheidene opvatting vatbaar. Op bepaalde vragen aan de Regering gerigt is zij steeds bereid bepaald te antwoorden. Tegenover gissingen en onderstellingen is het bezwaarlijk anders dan algemeene antwoorden te geven. Want dit moet niet uit het oog verloren worden, de meeste grieven, die men tegen dit Kabinet in het midden brengt, en waarvan deze paragraaph van het verslag eenigzins een weerklank is, berusten niet op feiten, niet op hetgeen het ministerie gedaan heeft of verklaard heeft te zullen doen, maar op hetgeen men op eigen gezag heeft goedgevonden te gissen, dat het voornemens zou kunnen zijn ten eenigen tijde te doen.

„ Niet eens — zegt het verslag verder — heeft de Kamer tot nu toe afdoende opheldering ontvangen omtrent de inzigten der Regering ten aanzien der regeling van het lager onderwijs." Men vergeet daarbij dat de Regering de bepaalde toezegging heeft gedaan, niet alleen de wet op het lager, maar ook op het middelbaar en hooger onderwijs, als daarmede in naauw verband staande, in den loop dezer zitting aan te bieden. De Regering ziet er niet het minste nut in, thans in eene tijdroovende discussie te treden, welke alleen vruchtbaar kan zijn, wanneer hare denkbeelden in bepaalde wets-ontwerpen zijn geformuleerd. De algemeene beginselen der Regering op dit punt zijn herhaaldelijk medegedeeld; zij wil het groote beginsel der wet van 1806, de gemengde school, in het algemeen vasthouden. Doch zij wil opvoeding niet geheel van onderwijs afscheiden; zij wil den Christelijke geest, die vormende kracht onzer maatschappij en zonder welken beschaving in materialismus ontaardt, niet wettelijk uit de school verbannnen zien.

Wat nu betreft eene verklaring omtrent de staatkundige gedragslijn, die het gouvernement voornemens is te volgen, zoo zal die voldoende blijken uit de wetten, welke achtereenvolgens aan het oordeel der Wetgevende Kamers zullen onderworpen worden. Het Kabinet niet van oordeel geweest zijnde, bij zijne optreding een zoogenaamd politiek programma te moeten uitvaardigen, zoo zou het allezins vreemd kunnen geacht worden dat het eenige maanden later daartoe overging. Bereid de inlichtingen te geven, welke haar bij de behandeling der staatsbegrooting zullen gevraagd worden, is de Regering van oordeel, dat alsdan ook nog aangevuld zal kunnen worden hetgeen bij de behandeling van het adres van antwoord op de troonrede aan sommige leden mogt schijnen nog niet voldoende toegelicht te zijn.

§ 2. In den aanvang dezer paragraaph wordt gewezen op eene reeks van wetsvoorstellen, die bij de Tweede-Kamer aanhangig waren toen hare zitting gesloten werd; welke sluiting, zoo als de commissie van Rapporteurs zich uitdrukt, geheel onverwacht was, en van welker onvermijdelijke noodzakelijkheid men zich nog altijd niet kon overtuigen. Dat de verandering van verschillende hoofden van departementen velen onverwacht voorkwam, kan gereedelijk worden aangenomen. Al hetgeen daarbij is voorgevallen met de meeste openhartigheid aan de Kamer medegedeeld zijnde, zoo behoeft daar thans niet op teruggekomen te worden. Doch bevreemdend mag het genoemd worden, dat de noodzakelijkheid der sluiting van de zitting nog als twijfelachtig wordt voorgedragen, nadat alles bekend is geworden wat tot de kabinets-wijziging aanleiding gaf. Zou men werkelijk van de nieuw opgetreden ministers hebben kunnen vergen, dat zij zich onverwijld na hunne optreding en te midden der menigvuldige beslommeringen daaraan verbonden, in de maand waarin tevens de begrootingen voor het volgende jaar met al haren omslag en nasleep moesten voorbereid worden, tevens zouden belast hebben met de verdediging der belangrijke wetsvoorstellen in deze paragraaph opgesomd, en vóór dat zij zich nog zouden hebben kunnen verzekeren, dat al wat in die wets-ontwerpen voorkomt met hunne inzigten en die hunner nieuwe ambtgenooten overeenkwam? Zoodanig een eisch zou niet wel met de billijkheid zijn overeen te brengen. Terwijl het ook der Regering leed doet dat de regeling van menig onderwerp, dat voor afdoening rijp scheen, tot een later tijdperk moest verschoven worden — waarbij zij echter geenszins kan aannemen, dat al de wetten, in het voorloopig verslag vermeld, bij de twee Wetgevende Kamers tusschen den 1sten Julij en den 15den September hadden kunnen afgedaan worden, — meent zij echter dat, bij eene onpartijdige beschouwing, men zal moeten toegeven, dat de sluiting der Kamers een onvermijdelijk gevolg was van de ministeriele verandering, welke den 1sten Julij plaats vond.

Doch, zegt men, nu eenmaal de sluiting had plaats gehad, 't geen men nog blijft betreuren, mogt men verwachten, dat het nieuwe gouvernement door verdubbelden ijver zou trachten de gevolgen der plaats gehad hebbende stremming uit te wisschen. Vooral liet zich dit verwachten van zoodanige hoofden der departementen van algemeen bestuur, die niet tot de nieuw opgetredenen behooren en voor wie dus de verschoonende reden van beslommering, uit de nieuwheid der aanvaarde taak geboren, niet bestond. Onbeantwoord latende de keuze van vele uitdrukkingen, hier en elders in dit en de overige voorloopige verslagen voorkomende, en die evenmin getuigen van zucht tot gemeen overleg als zij schijnen te passen in stukken, welke tot gedachten-wisseling moeten dienen tusschen een tak der wetgeving en 's Konings ministers, meent de Regering ter zake het volgende te moeten in het midden brengen. Van de vier ministers uit het vorige Kabinet, die Zijne Majesteit de Koning verlangd heeft dat aan het hoofd der hun vertrouwde departementen zouden blijven, is de minister van Financien zeker degene, welke zich het meest op het gebied der wetgeving moet bewegen. Waarom de wetten tot regeling van 's Rijks algemeene comptabiliteit, van de zamenstelling en de taak der algemeene rekenkamer en van de geldelijke aansprakelijkheid der hoofden van de ministeriele departementen, waarvan de ontwerpen reeds in den aanvang dezes jaars bij het departement van Financien in gereedheid en bij den Raad van ministers in behandeling zijn gebragt, nog niet aan de Staten-generaal zijn aangeboden, wordt bij de beantwoording van het IIde hoofdstuk medegedeeld. Ook over andere wets-ontwerpen, van welker niet-indiening op verschillende plaatsen een verwijt wordt gemaakt, worden elders de noodige inlichtingen gegeven. Wanneer men echter de reeks van wetten, die sedert den 15den September den Staten-generaal ter beraadslaging zijn aangeboden, nagaat, dan is dat getal toch geenszins zoo onbeduidend, als men het in deze paragraaph van het voorloopig verslag wil doen voorkomen. Behalve de naturalisatie-wetten en de wetten tot vereeniging van gemeenten, die weinig voorbereidenden arbeid vorderen, en behalve de veertien wetten der staatsbegrooting voor 1857, die daarentegen tot zeer veel voorbereidenden arbeid aanleiding geven, zijn nu achtereenvolgens aan de Tweede-Kamer sedert de opening der zitting ruim veertig wets-ontwerpen aangeboden. Bovendien zijn bij den Raad van State, wiens werkzaamheden op het gebied van wetgeving bij de aanmerkingen van het voorloopig verslag geheel over het hoofd werden gezien, nog verschillende en daaronder zeer belangrijke wets-ontwerpen aanhangig.

Tegenover de opmerking, dat, zal een zittingjaar vruchtbaar zijn, al de veelomvattende wetten onmiddelijk bij de opening der Kamers moeten aangebragt worden, kan op vroegere jaren worden gewezen. Slechts zeldzaam zijn de belangrijkste wetten gelijktijdig met de begrooting aangeboden. Is zulks vroeger niet geschied, dan kan het met des te minder grond worden geëischt van ministers, waarvan eenigen tien, en anderen slechts zes weken vóór de opening der Kamers hunne portefeuilles aanvaard hebben.

De commissie van rapporteurs heeft ook in het verslag opgenomen dat verscheidene leden, die aan de eene zijde klaagde over werkeloosheid van het gouvernement op het gebied der wetgeving aan den anderen kant eene bepaalde bedrijvigheid der nieuwe ministers niet goedkeurden, welke, volgens het oordeel dat men goedvond daarover uit te spreken, meer berekend scheen op uiterlijk vertoon dan op bevordering van de wezenlijke belangen des Vaderlands.

Het benoemen der staatscommissien en het uitvaardigen der circulaires en aanschrijvingen, waarop hier gedoeld wordt, minder tot het gebied der wetgeving behoorende, zoo schijnt het gevoelen, dat hier kenbaar wordt gemaakt in bewoordingen, waarop de hierboven gemaakte opmerking geheel van toepassing is, te dezer plaatse geene beantwoording te vorderen.

Terwijl blijkens het voorloopig verslag de nu en dan gevolgde maatregel om te gelijk met een koninklijk besluit het ministerieel rapport, waaruit het is voortgevloeid, openbaar te maken, niet werd afgekeurd, omdat het publiek langs dien weg met de beweegredenen van zoodanig voorstel werd bekend gemaakt, meende men echter de Regering opmerkzaam te moeten maken, dat bij de inrigting onzer ministeriele bureaux het voortgaan op dien weg eigenaardige moeijelijkheden kan aanbieden. De Regering, zich voorbehoudende dien weg al of niet te bewandelen, naar mate de aard der zaak dit vereischt en de bestaande hulpmiddelen dit gedoogen, zou het zeer betreuren, indien niet altijd geoefende pennen tot zoodanig werk te harer beschikking stonden. Mogten die eenmaal, door welke oorzaken dan ook, ontbreken, dan zal de Regering zich moeten onthouden van een maatregel, waarvan het nut niet betwist wordt.

§ 3. Blijkens deze paragraaph heeft men de klagte, ook ten vorigen jare uitgebragt, thans herhaald over de schraalheid der meeste memorie van toelichting. Wanneer zoo veel wordt toegelicht als in de uitgewerkte en toelichtende staten van elk hoofdstuk plaats vindt, kan uit den aard der zaak de memorie van toelichting kort zijn. Men kan toch wel niet de bedoeling hebben de meeste mededeelingen dubbel te doen plaats vinden. Wanneer dus, zoo als het voorloopig verslag zich uitdrukt, de memorie van toelichting over geen punt hoegenaamd licht verspreidt, dan volgt daar nog niet uit, dat dit licht niet te vinden is, wel dat het elders moet gezocht worden. Door eene verplaatsing van vele mededeelingen van de uitgewerkte en

toelichtende staten naar de memorien van toelichting, zou men later aanleiding geven tot klagte over de schraalheid der eerstbedoelde stukken.

De Regering meent dus voor 's hands niet te moeten afwijken van eene wijze van handelen, die in de laatste jaren regelmatig gevolgd en vroeger zelfs toegejuicht is geworden.

Wat betreft de toezegging der wetten, die gedurende het ingetreden zittingjaar van den minister, door wien de memorie van toelichting onderteekend wordt, zullen uitgaan, en welke toezegging men in die memorien wenscht aan te treffen, zoo mag eensdeels worden aangemerkt, dat die toezegging geenszins in alle memorien van toelichting te vergeefs zal gezocht worden, daar bijv. in die der wet op de middelen vele bijzonderheden dienaangaande worden medegedeeld; en anderdeels, dat de Regering verneemt bij dergelijke toezeggingen meer en meer behoedzaam te moeten zijn, daar bij latere oordeelvellingen niet altijd acht schijnt gegeven te worden op de redenen, zelfs niet wanneer die, buiten de schuld der Regering, het onmogelijk hebben gemaakt, gedane toezeggingen in uitvoering te brengen.

Ten opzigte van mededeelingen wegens vroeger beloofd onderzoek, welke nog niet in de medegedeelde stukken zijn aangetroffen en waarvan aan de begrooting van het departement van Binnenlandsche Zaken een paar voorbeelden zijn ontleend, kan hier verwezen worden naar hetgeen deswege in de memorie van beantwoording van het V^de hoofdstuk voorkomt.

§ 4. Volgens het gevoelen, hier medegedeeld, zouden de stukken omtrent de begrootingen van hoofdstuk V en IX *b* niet zijn vrij te pleiten van eene strekking om onduidelijkheid over den waren staat van zaken te doen ontstaan; ten einde het gevoelen ingang te doen vinden, dat werkelijk bij dezen of genen tak van beheer inkrimping van uitgaven plaats vindt.

Ten einde die beschuldiging ten opzigte van het V^de hoofdstuk te regtvaardigen, wijst men er op, dat onder de voor 1856 toegestane sommen zich *f* 295,874 bevinden, bij suppletoire begrooting voor kosten van den Haarlemmermeer-polder en het stoomgemaal op den IJssel aangewezen, alsmede *f* 97,775 voor de afdeeling *jagt en visscherij*, welke naar het departement van Justitie is overgebragt. De uitkomst daarvan is, dat de aangeboden raming van hoofdstuk V de primitive begrooting van 1856 met *f* 216,407,66 overtreft, in stede van *f* 177,241 lager te zijn, zoo als men oppervlakkig zou vermoeden. Men heeft daarbij echter over het hoofd gezien, dat in diezelfde memorie van toelichting op de bovenvermelde omstandigheden de aandacht wordt gevestigd en daarbij tevens wordt opgemerkt, dat bij het wegvallen der posten *jagt en visscherij* en *Haarlemmermeer*, het cijfer lager had kunnen zijn, indien het onderhoud van kanalen en vaarten niet met ruim *f* 75,000 had moeten verhoogd worden; terwijl *f* 40,000 voor de oprigting van een astronomisch observatorium te Leyden voor het eerst zijn aangevraagd, en de kosten der telegraphie met ruim *f* 37,000 zijn vermeerderd; eene uitgave die geenszins improductief kan genoemd worden. Ten slotte mag hier nog bij opgemerkt worden, dat voor het stoomgemaal op den IJssel, waarvoor dit jaar *f* 111,730 bij suppletoire begrooting zijn toegestaan, eene som van *f* 128,602 op de begrooting van 1857 is uitgetrokken. Wil men voor 1856 het buitengewone van de rekening aftrekken, dan brengt de billijkheid mede ook voor 1857 de sommen af te trekken die aldaar thans op de gewone begrooting voorkomen en in het vorige jaar bij suppletoire wetten werden toegestaan.

Nu had de minister van Binnenlandsche Zaken misschien het voorbeeld van zijnen ambtgenoot voor de Financien kunnen gevolgd hebben en dat alles in nog meer bijzonderheden en nog meer uitvoerig in de memorie van toelichting kunnen vermelden. Met reden mag men vragen; wat zou zulks gebaat hebben?

Tegen den minister van Financien toch rigt men het verwijt dat in den recapitulatiestaat van hoofdstuk IX *b* niet vermeld staat, dat onder de toegestane som voor de VII^de afdeeling *f* 140,000 begrepen zijn voor het entrepôt te Rotterdam; „hierdoor zou men vermoeden — voegt men er bij — dat de aanvrage voor het departement van Financien eene ton gouds minder is dan voor 1856; zij is echter nagenoeg *f* 40,000 meer." Hier nu verwijst men naar den recapitulatiestaat van het IX^de hoofdstuk *b*, waarin dergelijke omstandigheden in den regel niet vermeld worden, doch men wijst niet naar den algemeenen recapitulatiestaat van al de begrootingen, waarin zoowel bij het V^de als bij het IX^de hoofdstuk op de suppletoire begrootingen van 1856 opmerkzaam wordt gemaakt; en men vergeet bovendien dat in de memorie van toelichting van het laatst vermelde hoofdstuk, het volgende te lezen staat op de eerste bladzijde.

„Het cijfer, in de raming over het dienstjaar 1857 voor de verschillende behoeften opgenomen, bedraagt *f* 6,400,668,75 en mitsdien *f* 101,239 beneden hetgeen voor 1856 is toegestaan. Hierbij moet echter worden opgemerkt, dat onder de gelden, voor het loopende dienstjaar toegestaan, zich eene som van *f* 140,000 bevindt, bij de wet van 8 Mei 1856 (*Staatsblad* n°. 53) voor de kosten van eene entrepôt-inrigting te Rotterdam aan de begrooting voor 1856 toegevoegd. *Laat men deze som buiten berekening, dan overtreft de raming voor 1857 het voor 1856 ingewilligde cijfer met f 38,761*, welke som oneindig grooter zou zijn zoo als hieronder zal worden aangetoond, indien men niet op verschillende artikelen belangrijk had kunnen bezuinigen"; terwijl op de laatste bladzijde dierzelfde memorie van toelichting ook wordt opgemerkt, dat men onder het cijfer der besparingen de *f* 140.000 voor het entrepôt te Rotterdam, als van exceptioneelen aard zijnde, buiten beschouwing heeft gelaten.

Wanneer men hier nu nog bijvoegt dat ook in de redevoering van den minister van Financien het totaal der begrooting voor 1857 niet vergeleken wordt met het totaal voor 1856, zoo als het door eenige suppletoire begrootingen geworden is, maar met dat der *oorspronkelijke* begrootingen van uitgaven van het loopende dienstjaar, dan schijnt de vermelde beschuldiging niet alleen uiterst gezocht te zijn, maar zelfs niet te worden geregtvaardigd.

Een tweede punt van bezwaar betrof uitsluitend de toelichtende staten, die bij ieder hoofdstuk gevoegd zijn. Men verlangt niet alleen de werkelijke uitgaaf te kennen van het afgeloopen dienstjaar voor elk begrootings-artikel, maar ook van de onderdeelen van elk artikel. Men herinnert daarbij hoe zulks bij het departement van Binnenlandsche Zaken sedert 1850 in het oog is gehouden, en hoe de veelomvattende posten voor subsidien en waterstaatswerken de uitgaven van elk onderdeel der artikelen doen kennen. Men wenschte dat bij de onderscheidene departementen van algemeen bestuur op gelijke wijze wierd gehandeld, en vestigt daarbij vooral de aandacht op het departement van Oorlog, welks begrooting wel omslagtige becijferingen voor de toekomst zou bevatten, doch bij de rekenschap der bestede gelden, volgens het voorloopig verslag, niet genoeg in bijzonderheden zou afdalen. Tegen dit punt van bezwaar kan aangevoerd worden, dat de zaken, die hier vergeleken worden, zeer in aard verschillen. Eene opgave van elk subsidie voor openbare werken, die in het afgeloopen jaar verleend werd, is een weinig bezwarende arbeid. Daarentegen zou aan den eisch ten opzigte van het departement van Oorlog niet kunnen voldaan worden, zonder bij de ophelderingen der uitgaven in nog meerdere omslagtigheid te vervallen dan die, welke ten opzigte der aanvragen voor de toekomst wordt afgekeurd.

In de derde plaats wordt in deze paragraaph geklaagd dat sommige toelichtingen, welke in de overgelegde staten gegeven worden, óf zeer weinig ter zake dienen, óf wel eene geheel onjuiste voorstelling der zaak geven. De voorbeelden die tot regtvaardiging dezer klagt worden aangehaald zijn weinig in getal. Zij worden alle voldoende wederlegd in de memorien van beantwoording der betrokken departementen, men kan dus kortheidshalve daarnaar verwijzen.

Ten opzigte van het departement aan welks hoofd de Minister geplaatst is, die deze memorie van beantwoording onderteekent, diene het volgende.

Onder de toelichtingen, waarin, volgens het voorloopig verslag, eene geheel onjuiste voorstelling voorkomt, wordt ook gewezen op die, behoorende bij art. 2 van hoofdstuk IX *B*. „Aldaar wordt met eenigen ophef gewag gemaakt — dus leest men in het verslag — van eene bezuiniging op de kosten van het personeel bij het departement van *f* 7000. Dringt men echter dieper in de bijzonderheden van dat hoofdstuk door, dan ziet men, dat die bezuiniging niet, of althans niet tot dat bedrag bestaat. Bij art. 40 van het hoofdstuk wordt erkend, dat de bezoldiging van een inspecteur der registratie, ad *f* 2100, van art. 2 naar dat artikel is overgebragt."

Wanneer men de toelichting van het bewuste artikel 2 opslaat, dan ziet men dat, ook zonder tot art. 40 door te lezen, of zoo als het verslag dat noemt: „dieper in de bijzonderheden van het hoofdstuk in te dringen", de verplaatsing van dien ambtenaar niet verborgen werd gehouden. Men leest toch bij art. 2: „Het cijfer voor de bezoldiging der ambtenaren bij het departement van Financien, in de raming voor 1857 uitgetrokken, is met *f* 7000 verminderd, zoo ten gevolge van overlijden, *als door verplaatsing van een der ambtenaren*" enz.

§ 5. De redevoering, waarmede de minister van Financien de tegenwoordige begrooting indiende, heeft, blijkens het verslag, op vele leden een minder aangename indruk gemaakt. Hier tegenover zou kunnen worden gesteld, dat door leden, op wier oordeel in financiele zaken hooge prijs moet gesteld worden, aan den minister van Financien een tegenover gesteld gevoelen is kenbaar gemaakt. De bewering, dat de bedoelde redevoering in toon en strekking zeer afsteekt bij die, ter gelegenheid van het overbrengen der begrootingswetten voor 1856 uitgesproken, schijnt minder juist. De minister heeft niet getracht het eene jaar de zaken van eene meer, het andere van eene min gunstige zijde voor te dragen; hij heeft beide jaren getracht de feiten zonder eenige vooringenomenheid uiteen te zetten. Daar nu de opbrengst der belastingen in de acht eerste maanden van het vorige jaar veel gunstiger was dan over een gelijk tijdvak van het loopende, zoo zou de minister in eene onjuiste voorstelling vervallen zijn, die allezins afkeuring zou verdiend hebben, wanneer hij het verschil der toestanden niet had doen opmerken. Er is een hemelsbreed onderscheid tusschen eene getrouwe uiteenzetting van feiten, en het ter zijde stellen van beginselen, die men in een vorig jaar heeft verkondigd. Tegenover de bewering, dat de minister de aandacht meer op de schaduwzijde zou gevestigd hebben, om tot de slotsom te kunnen komen, dat geene verdere afschaffing van belastingen kan plaats hebben, zou men de vraag kunnen stellen, of ook onwillekeurig de mededeeling der mindere opbrengst van de middelen over de acht eerste maanden een minder aangenamen indruk gemaakt heeft op die leden, die sneller voortgang op den weg der afschaffing van belastingen verlangen dan der Regering raadzaam voorkomt.

Het verwijt dat de minister dit jaar zwarigheid maakt eene som uit het domeinfonds onder de middelen op te nemen, terwijl zulks ten vorigen jare door hem werd verdedigd, is door andere leden voldoende wederlegd door te herinneren, dat de minister niet dan schoorvoetende tot dat voorstel is overgegaan en nadat de overgroote bezwaren gebleken waren, die de door hem voorgedragene verhooging van opcenten op sommige belastingen in den weg stonden. Er zou nog bij kunnen herinnerd worden, dat de wet op de middelen niet zonder belangrijke tegenkanting is aangenomen, en dat drie oud-ministers van Financien tegen die wet stemden, ook al op grond van die toevoeging eener som uit het domeinfonds aan de gewone middelen.

Men voert thans ook als eene grief tegen den minister aan, dat hij zich tot pligt stelt om zoo spoedig mogelijk weder tot het oude cijfer van $14\frac{1}{2}$ millioen voor de Oost-Indische baten terug te keeren. De leden, welke dit bezwaar in het midden brengen, schijnen geheel uit het oog te verliezen, dat de minister daarbij niets anders doet dan getrouw na te komen hetgeen door hem bij de verdediging der wet tot afschaffing van den accijns op het gemaal is verkondigd, en op grond waarvan misschien meer dan ééne stem aan die wet is geschonken, welke zonder die verklaring der Regering daaraan zou onthouden zijn geworden.

Onder de aanmerkingen, waartoe de redevoering des ministers aanleiding gaf, behoort ook deze, dat er verschil is tusschen zijne beschouwing over het vermoedelijk slot van de dienst van 1856 en die over het vermoedelijk slot van 1857.

Bij eene eenigzins aandachtige vergelijking schijnt het hier meer een verschil van bewoordingen dan van beschouwingen te gelden. Ten vorigen jare toch werd tot gerustStelling wegens de geringheid van het saldo gewezen op het vermoedelijk vrijvallen der *f* 416,500 van de renten der schatkistbiljetten en van de *f* 500,000 aan rente van de nationale schuld, gedeponeerd tot waarborg der muntbiljetten. Dit jaar heeft de minister de overbekende omstandigheid der schatkistbiljetten en renten van het waarborgskapitaal der muntbiljetten niet bij name genoemd, doch zich bepaald tot de algemeene uitdrukking: „dat de sommen ter uitgave toegestaan nooit geheel geabsorbeerd worden", waaronder natuurlijk ook de besparing, op het IXde hoofdstuk *A* te verkrijgen, begrepen is.

Wat betreft de rentebesparing, voort zullende spruiten uit het gebruik der vrijvallende renten van het fonds gedeponeerd tot waarborg der muntbiljetten, hiervan, dit geeft de Regering gaarne toe, had gewag kunnen gemaakt worden. Het ware naauwkeuriger geweest dus reeds nu van eene vermindering van den rentelast van ongeveer *f* 220,000 te spreken, in plaats van *f* 200,000, van welke som de minister in zijne redevoering gewag heeft gemaakt.

De Regering kan niet toegeven dat de minister ook nog op andere gunstige uitkomsten had moeten wijzen, die de dienst van 1857 waarschijnlijk zal opleveren, ten gevolge van ruime toevloeijing van gelden uit de Oost-Indische baten. Zij wenscht niet vooruit te loopen op de bestemming, welke aan die baten zal kunnen gegeven worden.

In verband hiermede is de wensch geuit, dat door de Regering mededeeling wierd gedaan van de koloniale rekening over 1855, zoo als die aan de Commissie van onderzoek zal worden voorgelegd. Deze rekening thans onderworpen zijnde aan het onderzoek eener staatscommissie, zoo vermeent de Regering dat het minder voegzaam moet geacht worden die rekening reeds thans openbaar te maken. Aan het tweede verlangen haar kenbaar gemaakt, dat namelijk eene globale opgaaf zou worden gedaan van de opbrengst der veilingen van koloniale producten in 1856, wordt hierbij gevolg gegeven.

De gedurende het jaar 1856 verkochte Oost-Indische gouvernements-producten hebben, na aftrek der onkosten, calculatief opgebragt *f* 56,400,000.00; en de nog in den loop dezer maand te houden Java-suikerveiling, in verhouding tot de reeds bedongen prijzen, wordt geraamd te zullen opbrengen *f* 1,500,000.00; te zamen *f* 57,900,000.00. Trekt men hiervan af hetgeen tot dekking van het verschil tusschen de ontvangsten en uitgaven in de Indische kas moet terugvloeijen, de kosten op de uitzending van goederen en behoeften, en andere koloniale benoodigdheden, te zamen geraamd op *f* 29,364,451.00; dan zullen de koloniale bijdragen aan 's Rijks schatkist over het loopende jaar approximatief bedragen *f* 28,535,549.00.

§ 6. Alhoewel de Regering met leedwezen vernam, dat men zich vrij algemeen tegen het hooge eindcijfer der begrootingen verklaard heeft, zoo was het haar echter niet onaangenaam, daarbij te zien wijzen op de mogelijkheid, dat de Oost-Indische baten niet altijd zoo mild zullen vloeijen als thans het geval is. Zij acht het gelukkig, dat van de zijde der Kamer die mogelijkheid niet uit het oog wordt verloren: bij veler neiging tot afschaffing van belasting, kan die herinnering tot behoedzaamheid aansporen.

Ten einde het ongunstig oordeel over de begrootingen van uitgaven, dat op het voetspoor van vorige jaren wordt uitgesproken, te regtvaardigen, redeneert men op de volgende wijze.

Het is waar, zegt men, de Regering *beweert* dat de uitgaven voor 1857, wanneer men het hoofdstuk der nationale schuld buiten rekening laat, *f* 53,156.14 minder bedragen dan de primitive begrooting van 1856, doch zij *verzwijgt* daarbij, dat voor het hoofdstuk van Marine drie tonnen gouds minder zijn aangevraagd dan voor het loopende dienstjaar zijn toegestaan. De wijze, waarop hier de zaak wordt voorgedragen, kan het best worden wederlegd door hier de woorden te herhalen, die de minister van Financien heeft gebruikt. In zijne redevoering toch leest men: „Hieruit volgt echter tevens, dat het gezamenlijk bedrag der overige hoofdstukken *f* 53,156.14 lager is geraamd dan bij de tegenwoordige begrootingen. Hieronder zijn sommige lager, andere hooger, terwijl het cijfer van het eerste en laatste hoofdstuk onveranderd is gebleven. De afdoende redenen, *die zoowel tot verhooging als tot verlaging* geleid hebben, worden u bij elke begrooting medegedeeld, weshalve ik thans vermeen mij te mogen onthouden van het afdalen in bijzonderheden dienaangaande." Gerustelijk mag gevraagd worden, of door deze zinsnede de hierboven medegedeelde gevolgtrekking, als zou eene valsche voorstelling, op verzwijging berustende, hebben plaats gehad, wordt geregtvaardigd.

Evenmin kan de Regering zich vereenigen met de andere gevolgtrekking, in dezelfde alinea dezer paragraaph voorkomende, dat de gewone uitgaven voor 1857 omstreeks drie tonnen gouds *meer* dan de primitive begrooting van 1856 zouden beloopen. In de vorige jaren, toen door den drang der omstandigheden het eindcijfer der begrooting jaarlijks toenam, werd altijd bij voorkeur en met uitsluiting van alle andere redeneringen op het eindcijfer gewezen. Nu voor het eerst, na een lange reeks van jaren het eindcijfer van al de begrootingen belangrijk minder is, zijnde *f* 686,819.21 beneden dat des vorigen jaars, vergenoegt men zich niet om, zoo als de Regering zelve het voorbeeld gaf, de ten gevolge van schulddelging bespaarde renten buiten rekening te laten, maar stelt men nu ook ter zijde de begrooting van Marine, waarvoor drie tonnen gouds minder dan voor 1856 worden gevraagd. Wanneer men nu al die eenzijdige wijze van beschouwing volgt, dan kan dit echter nog geenszins tot het besluit leiden, dat voor de overige hoofdstukken omstreeks drie tonnen gouds meer wordt gevraagd. De totale vermeerdering van al de overige hoofdstukken, na aftrek van de vermindering op twee derzelve voorgedragen, bedraagt *f* 251,590.76, doch daarvan moet nog afgetrokken worden *f* 128,602, voor het stoomgemaal op den IJssel, voorkomende in het V^de hoofdstuk der Staatsbegrooting, welke post in het eindcijfer des vorigen jaars, als zijnde bij suppletoire begrooting verleend, niet is opgenomen. Hierdoor verminderen de beweerde drie tonnen tot *f* 122,988.76; welke vermeerdering op enkele hoofdstukken echter niets wegneemt van de daadzaak, dat, zelfs met ter-zijde-stelling van het IX^de hoofdstuk *A*, het gezamenlijk bedrag der overige hoofdstukken *f* 53,156.14 lager is geraamd dan voor het loopende jaar.

Nog veel ongunstiger uitkomst verkrijgt men, volgens het voorloopig verslag, wanneer men eenige jaren opklimt. De Regering zou hier kunnen volstaan met er op te wijzen, dat vermits voor het jaar 1857 minder gevraagd wordt dan voor het jaar 1856 oorspronkelijk werd toegestaan, eene

vergelijking tusschen nu en vroegere jaren minder kan geacht worden tegen de thans voorgedragen begrootingen, dan tegen de laatstvoorgaande gerigt te zijn. In de voorgedragen beschouwingen en becijferingen komt echter een en ander voor, dat moeijelijk met stilzwijgen kan voorbijgegaan worden.

Vooreerst wordt gewezen op de omstandigheid, dat terwijl de mindere uitgave, die het gevolg is van rentebesparing, we dra tot twee en een half millioen zal stijgen, de overige uitgaven in sterker mate zijn toegenomen, zoodat de vrucht der rentebesparing zich op het eindcijfer niet laat gevoelen. Deze voorstelling is niet volkomen naauwkeurig. De uitgaven, die ten vorigen jare niet dan na rijp onderzoek en ruime gedachtenwisseling tusschen Regering en Volksvertegenwoordiging voor het loopende jaar werden toegestaan, mag men toch aannemen dat in het belang van 's Rijks dienst dringend werden gevorderd. Zoo nu geene voorafgaande schulddelging had plaats gevonden, dan zou de begrooting van dit jaar wel zestien en een halve tonne gouds meer bezwaard zijn geweest. Men had dus óf een eindcijfer verkregen dat *f* 1,650,000 hooger was, óf men had, door zich tot het nu toegestane eindcijfer te beperken, uitgaven moeten achterwege laten, waarvan het noodzakelijke erkend is. De vrucht der rentebesparingen laat zich in beide gevallen waarderen.

Wat nu betreft het stelsel om vermindering van belasting gelijken tred te doen houden met rentebesparing, welk stelsel, vroeger door de Regering verdedigd, echter bij de Volksvertegenwoordiging zóó weinig ondersteuning vond, dat men daar later geheel van afgeweken is, zoo schijnt het minder juist te beweren, dat bij dat stelsel het totaal der staatuitgaven in gelijke mate moet afnemen als er aan rente bespaard wordt. Ook bij zoodanig stelsel kan uitbreiding van de overige staatsuitgaven gedekt worden door de toenemende opbrengst der niet afgeschafte of verminderde belastingen.

Bij de becijfering welke in deze paragraaph voorkomt, heeft het de Regering verwonderd, op nieuw eene wijze van berekening gevolgd te zien, waartegen zij reeds twee achtereenvolgende jaren heeft gewaarschuwd.

In de memorie van beantwoording op het voorloopig verslag ten vorigen jare opgemaakt leest men: „Na al hetgeen ten vorigen jare is te berde gebragt, moet de Regering het betreuren, dat men thans weder denzelfden verkeerden weg van berekenen is ingeslagen, van namelijk *werkelijke uitgaven* te stellen over *ramingen*, en zich thans weder tot eenige eindcijfers bepaalt, zonder in de onderdeelen der zaak in te dringen."

Op de 6de bladzijde van het verslag nu vindt men eene berekening, waarop het reeds twee achtereenvolgende jaren uitgesproken oordeel volkomen van toepassing is. Men vergelijkt daar de werkelijke uitgaaf van 1850 met de raming voor 1857, die men zelfs eigendunkelijk nog eenigzins verhoogt. Wanneer men de raming van 1850 stelt tegenover die van 1857, dan verkrijgt men een verschil van *f* 4,936,322.23 in plaats van *f* 5,500,000, zoo als ter bedoelde plaatse wordt aangetroffen.

Nu ontkent de Regering niet, dat eene toenemende uitgave van ruim *f* 4,900,000 in ruim acht jaren geenszins onbelangrijk is te noemen. Voor eene juiste waardering is de zaak echter niet vatbaar, zonder eenigzins in de onderdeelen af te dalen en zich af te vragen, of elke vermeerdering van uitgave door de noodzakelijkheid al of niet voldoende wordt gewettigd.

Voor het IIde en IIIde hoofdstuk wordt voor 1857 minder gevraagd dan in 1850 is toegestaan. Op deze begrootingen kan dus het algemeene verwijt van neiging tot opdrijving der uitgaven niet worden toegepast. Voor het departement van Justitie werd, als men de afdeeling *jagt en visscherij* buiten beschouwing laat, in 1850 *f* 238,484 minder gevraagd dan voor 1857. In dat jaar echter werd niets voor de gebouwen der gevangenissen gevraagd; terwijl thans *f* 162,000 daarvoor is uitgetrokken; de pensioenen, die toen slechts *f* 66,296 bedroegen, zijn thans tot *f* 113,165.60 geklommen. Voor Binnenlandsche Zaken wordt *f* 1,337,844.28 meer aangevraagd in 1857 dan voor 1850 werd toegestaan. Bij dat hoofdstuk treft men aan eene vermeerdering van ruim *f* 1,100,000 wegens waterstaat en publieke werken, en *f* 253,500 wegens de telegraphie, waarvoor in 1850 niets werd uitgetrokken; terwijl verder de kosten van het bestuur der provincien en het onderwijs ook wel zijn vermeerderd, doch daarentegen andere posten zijn verminderd.

Wanneer nu niemand het nut der telegraphie, waardoor 's Rijks inkomsten tevens met *f* 200,000 zijn vermeerderd, noch dat der verbetering onzer waterwegen en het aanleggen en bevorderen van nuttige werken ontkent, kan moeijelijk de vermeerdering, welke het budget in dit opzigt ondergaat, veroordeeld worden.

De sommen, welke voor de beide departementen van Eeredienst voor 1857 worden aangevraagd, overtreffen die in 1850 toegestaan respectivelijk met *f* 80,152,15 en *f* 82,063,50.

Indien men zich echter voorstelt, dat de uitbreiding, die jaarlijks achtervolgens gegeven is aan de uitgaven der Protestantsche, Israëlitische en Roomsch-katholijke kerkgenootschappen, aan de aanvragen of aan de behoeften beantwoordt, zou men zich werkelijk vergissen.

Voor marine werd in 1850 *f* 1,988,234.30 minder gevraagd dan in 1857. De gevolgen der te groote spaarzaamheid van vroegere jaren ten opzigte van het materieel der marine zijn te goed bekend dan dat het noodig is hierbij stil te staan. Wat het departement van Financien aangaat, zoo overtreft de raming voor 1857 wel de som voor 1850 toegestaan met *f* 214,098.40, doch wanneer men in het oog houdt, dat de uitbreiding der posterijen alleen eene meerdere uitgave vordert van *f* 388,150, die echter zeer productief is, en dat het cijfer der pensioenen met ruim *f* 171,000 is toegenomen, dan volgt hieruit dat op andere afdeelingen de uitgaven zeer aanzienlijk moesten ingekrompen worden, om het totaal van het hoofdstuk slechts met ruim *f* 200,000 te doen toenemen. De begrooting van oorlog wordt voor 1857 ruim een millioen of tien ten honderd hooger voorgedragen dan voor 1850; eene verhooging, die nauwelijks gelijken tred houdt met de meerdere duurte van levensmiddelen, fourrages en materialen.

Het departement van Kolonien vraagt *f* 5794 meer dan in 1850, ten gevolge der uitbreiding zijner werkzaamheden. Wanneer men nu, hetgeen hier nog maar in breede trekken wordt aangeduid, nog meer in de onderdeelen nagaat, dan zal hoe langer hoe meer blijken, dat de algemeene berekeningen, zoo als die in deze paragraaph worden gemaakt, weinig geschikt zijn om tot een oordeel, op wezenlijke zaakkennis berustende, te geraken.

Het algemeen verwijt van *neiging tot opdrijving van het cijfer der begrooting* kan alleen geregtvaardigd worden door bepaalde aanwijzing van uitgaven, die in het belang van 's Rijks dienst óf in het geheel niet, óf niet tot het gevraagde bedrag worden gevorderd, óf die van eenige weelde of overdreven onbekrompenheid getuigen, waarnaar, volgens de meening der Regering, vruchteloos zal gezocht worden. Waar de maatschappelijke toestand, de algemeene ontwikkeling van het volksleven, de uitbreiding der behoeften op materieel en intellectueel terrein, grootere uitgaven vorderen, en die uitgaven zonder het uitschrijven van nieuwe lasten kunnen bestreden worden; ja, waar men zelfs, niettegenstaande die grootere behoefte, eene zeer belangrijke belasting uit de rij der middelen kon doen verdwijnen, schijnt de beschouwing niet van eenzijdigheid te zijn vrij te pleiten, wanneer men elke voldoening van wezenlijke behoefte in de staatsdienst bestempelt met het telken jare terugkomende verwijt van neiging tot opdrijving van het cijfer der begrooting.

Wat nu eindelijk betreft de aanmerking aan het slot dezer paragraaph gemaakt, dat indien de bijdragen uit de kolonien niet zoo ruim vloeiden, in weerwil van de geklommen opbrengst der belastingen 's Rijks financien achteruit in plaats van vooruit zouden gaan, zoo moet de Regering de juistheid dier bewering in het algemeen ontkennen. Die bewering zou alleen grond hebben, indien de gewone uitgaven niet uit de gewone middelen konden bestreden worden, en men telkens uit de Oost-Indische baten moest putten om de tekorten van de gewone dienst te dekken. Met uitzondering van het millioen, dat dit jaar voor het herstel der Marine is aangewezen, heeft men, in weerwil van het klimmen der begrootingen van uitgaven, zich voortdurend aan de normale bijdrage van $14\frac{1}{2}$ millioen uit de Oost-Indische baten kunnen houden.

§ 7. Blijkens het voorloopig verslag meent men de toeneming der uitgaven, waarvan de groote oorzaken hierboven in breede trekken werden aangegeven, daaraan te moeten toeschrijven, dat het personeel der ambtenaren gedurig vermeerdert, terwijl er bij vele takken van beheer eene onmiskenbare neiging zou bestaan om gratificatien en premien uit te deelen en verhooging van bezoldiging toe te staan, ook daar waar zij door den omvang der werkzaamheden niet wordt gewettigd.

Tot voorbeeld hiervan, doch zonder eenig bewijs van de juisheid der laatstgemelde oordeelvelling, wordt er op gewezen, dat bij de departementen van Justitie, van Binnenlandsche Zaken en van Kolonien zoowel het aantal der aan het departement werkzame ambtenaren is vergroot, als hunne gezamenlijke bezoldiging is verhoogd. Bij Justitie merkt er bij op, is die verhooging niet minder dan tien ten honderd van het totale cijfer. — Ten opzigte van dit departement mag herinnerd worden, dat het personeel alleen vermeerderd is met dat hetwelk het gevolg was van de overbrenging der afdeeling *jagt en visscherij*. In verhouding der werkzaamheden kan het aantal ambtenaren inderdaad als zeer beperkt beschouwd worden.

De Regering echter, doordrongen van de noodzakelijkheid hen eenigzins beter te bezoldigen, heeft minder gevraagd in welke percentsgewijze verhouding de voorgedragen verhooging staat tot het totale cijfer, dan wel of werkelijk de staat gebaat is met eene behoorlijke belooning van bekwame ambtenaren.

In het voorbijgaan mag hier opgewerkt worden, dat de bewering, in het voorloopig verslag voorkomende, als zou het departement van Justitie den aanbouw van gevangenissen staken, allezins verbaasd heeft. Men neemt de vrijheid hier te wijzen op de som van *f* 162,000, die hoofdzakelijk voor dit doel in de VIIde afdeeling van het IVde hoofdstuk voor het volgende dienstjaar wordt aangevraagd.

De bewering eindelijk, dat eene nieuwe gelegenheid tot gratificatien bij het departement van Justitie zou zijn geopend, schijnt op eene dwaling te berusten, tenzij men daarbij het oog heeft gehad op een post der afdeeling *jagt en visscherij*, die van het Vde naar het IVde hoofdstuk is overgebragt.

De geringe vermeerdering van personeel bij de departementen van Binnenlandsche Zaken en van Kolonien vindt in voortdurende uitbreiding van werkzaamheden der departementen hare verklaring en wordt bij de afzonderlijke beantwoording der respective hoofdstukken meer uitvoerig behandeld; terwijl de toenemende kosten van het personeel van den waterstaat, gedurende de laatste jaren weinig verwondering kan verwekken, als men nagaat de aanzienlijke sommen die thans meer dan vroeger aan publieke werken besteed worden, waarvan de aanwending uit den aard der zaak veel arbeid tot voorbereiding en een belangrijk toezigt vordert, terwijl het eindelijk bij vele beambten minder de vraag wordt, of zij ook te ruim bezoldigd zijn, dan wel of men voor de toegekende bezoldigingen nog bekwame lieden in 's lands dienst kan behouden. Nu leest men wel in het voorloopig verslag, dat de toeneming der kosten van het personeel van den waterstaat geenszins in evenredigheid staat tot de meerdere productive uitgaven aan openbare werken besteed, doch die stelling verdiende wel nadere toelichting, wilde men hare juistheid bewijzen. Van vele openbare werken is het hoogst bezwarend met cijfers te bewijzen in welke mate ze productief zijn. Verbetering onzer groote waterwegen is niet regtstreeks productief voor de schatkist; naar mate echter de hinderpalen, die onze riviervaart belemmeren, worden weggeruimd, vermeerderen de verdiensten van het schippersbedrijf, vermenigvuldigt zich het verkeer; al welke omstandigheden productief voor de natie en daardoor ook weder voor de schatkist zijn. Improductief kunnen sommige werken van weelde genoemd worden. Aan 's lands gebouwen zal men wel niet beweren dat iets besteed wordt dat naar weelde gelijkt. Integendeel; ware vroeger voor het meest noodzakelijke onderhoud iets meer besteed, dan zouden thans daarvoor niet soms zulke aanzienlijke sommen worden gevorderd.

De opmerkingen over de departementen van Oorlog en van Marine vinden bij de afzonderlijke behandeling dier hoofdstukken hare beantwoording.

Met bevreemding heeft de Regering in het voorloopig verslag de aanmerking gelezen, dat de afschaffing van den accijns op het gemaal niet dien besparenden invloed op de kosten van het departement van Financien heeft uitgeoefend, als men reden had gehad te verwachten. Daar de Regering van de afschaffing van den accijns op het gemaal geenszins eenen besparenden invloed heeft voorgespiegeld; daar zij integendeel reeds sedert geruimen tijd haar voornemen te kennen gaf, wanneer ten gevolge van de afschaffing van den accijns op het gemaal het getal commiesen kon verminderd worden, daarvan gebruik te zullen maken om de bezoldiging der overigen eenigzins te verbeteren, — zoo kon in dit opzigt van den bedoelden maatregel geen besparenden invloed verwacht worden.

„De schatkist heeft slechts betrekkelijk weinig gewonnen, en de afschaffing van den accijns op het gemaal heeft uit het bedoelde oogpunt niet al de gewenschte vruchten gedragen, — leest men in het verslag, — omdat de Regering het noodzakelijk gekeurd heeft de bezoldiging der overgebleven commiesen van de 3de en 4de klasse, uit hoofde van de duurte der levensmiddelen en den geklommen huurprijs der woningen, te verhoogen."

Hierop kan geantwoord worden, dat men het der Regering te regt zou kunnen verwijten, wanneer zij hare oogen moedwillig sloot voor de wezenlijkheid der zaken, voor de toenemende duurte van alle levensbehoeften. Zij acht het dus van haren pligt, waar de omstandigheden dit medebrengen, hierin te gemoet te komen. In eens kan zulks niet geschieden: er hoort overleg en volharding toe, om langzamerhand toestanden, die onhoudbaar worden, te verbeteren. Wanneer echter ambtenaren die *f* 300 en *f* 360 tractement hadden op *f* 360 en *f* 420 worden gebragt, zulks zal bezwaarlijk als eene berispelijke neiging om de uitgaven op te drijven kunnen worden toegeschreven. Om tot zoodanige conclusie te komen ware het noodig te bewijzen, dat de vermelde sommen van *f* 300 en *f* 360 voor huisvesting, voeding en betamelijke kleeding meer dan voldoende zijn.

Indien er nu ongelijkheid van behandeling bestaat, zulks is eene noodwendig gevolg niet alleen voortspruitende uit ongelijkheid van omstandigheden, maar uit de overweging waarop men eerder bijval dan afkeuring zou mogen verwachten, dat niet alles te gelijk kan geschieden, zonder schromelijke opdrijving van het eindcijfer.

Wordt ongelijkheid berispt, blijkens het voorloopig verslag, gelijkheid vindt ook geenszins goedkeuring. In de hoofdstukken VI en VII vindt men „blijken van een streven naar gelijkheid in de aangevraagde sommen, dat, in dezelfde rigting voortgezet, tot onberekenbaar nadeel van 's lands financien zou strekken."

Ten opzigte van deze bedenking mag worden opgemerkt, dat de gelijke verhooging der hoofdstukken VI en VII niet voortvloeit uit de bloote zucht om voor beide even *mild* te hebben willen zijn, maar het gevolg is der begeerte van de Regering, om voor beide even *billijk* te wezen, bij de verkregen overtuiging, dat de gelijksoortige artikelen dier twee hoofdstukken beide groote behoefte aan eene zelf nog ruimere verhooging hebben, dan het in de gegeven omstandigheden wenschelijk moest geacht worden aan de Staten-generaal voor te dragen. Daar nu door de sommen, waarmede beide hoofdstukken zijn verhoogd, nog maar gedeeltelijk wordt voorzien in bestaande behoeften en voldaan aan de gedane aanvragen, heeft men het wenschelijk geacht de twee verhoogingen gelijk te nemen, waardoor niet het minste voedsel wordt gegeven aan een verwijt van neiging tot *eenzijdige* rigting op kerkelijk gebied.

De bedenkingen, waartoe de bezoldiging van den secretaris-generaal van het departement van katholijke eeredienst en die van eenige hoofd-ambtenaren bij het departement van oorlog verder aanleiding gaven, vinden hare wederlegging in de memorien van beantwoording der betrokken departementen, waarnaar men de vrijheid neemt hier kortheidshalve te verwijzen.

§ 8. Blijkens het voorloopig verslag is men opgekomen tegen eene, naar het oordeel der Kamer, toenemende neiging bij het gouvernement om gratificatien en dergelijke belooningen uit te deelen. In de laatste jaren vond zulks genoegzaam uitsluitend plaats voor wezenlijk hulpbehoevende ambtenaren, in wier onderhoud bij de toenemende duurte van levensbehoeften volstrekt voorziening werd vereischt. Dringende behoefte is meestal de maatstaf geweest. Mogt men soms in vroegeren tijd, om bekwame personen aan departementen van algemeen bestuur te verbinden, de niet hoog genoeg gekeurde bezoldigingen met gratificatien uit de onvoorziene uitgaven aangevuld hebben, hetgeen dus werkelijk bedekte tractementsverhoogingen waren, in latere jaren heeft men zich van die onregelmatige handelwijze, voor zooverre dit kabinet bekend is, zorgvuldig onthouden.

Blijkens het verslag is de Tweede-Kamer der Staten-generaal op hare bedenking, ten vorigen jare medegedeeld, ofschoon nu meer zijdelings, teruggekomen, dat namelijk de post van *f* 12,000 voor gratificatien (art. 32) jaarlijks geheel wordt uitgeput.

Immers bij het antwoord der Regering op het voorloopig verslag nopens de begrooting van 1856 is diezelfde post van gratificatien breedvoerig behandeld en in bijzonderheden het gebruik van die gelden aangetoond. Na die breedvoerige toelichting en met oog op het doel, waarvoor die gelden worden aangewend, had men zich gevleid dat daarop niet andermaal zou zijn teruggekomen.

De Regering meent, wat die thans herhaalde aanmerking betreft, zich volkomen te kunnen gedragen aan de omstandige inlichtingen in het vorig jaar gegeven; met bijvoeging dat alweder bij het einde van 1856 die som, evenzeer als in 1855, zal zijn uitgeput; alsmede dat die over een getal van 350 personen, in dezelfde behoeftige en ongelukkige omstandigheden verkeerende, als de vroeger vermelde, zal verdeeld zijn, meestal ondersteuningen van *f* 20, *f* 30 tot *f* 50; dat is nog geen *f* 35 voor elk hoofd.

Deze geringe gratificatien strekken — men moet dit hier herinneren — tot tegemoetkoming in gevallen, welke bij de wet tot het bekomen van pensioen niet konden worden opgenomen, zonder aan dezelve te veel uitgebreidheid te geven, doch in welke gevallen echter billijkerwijze tijdelijk eenigermate behoort voorzien te worden, zal de hoogbejaarde en onbezorgde officiers-weduwe en de met ziels- of ligchaamsgebreken gepasporteerde militair, die bevonden is op pensioen geen aanspraak te hebben, niet aan armoede geheel worden prijs gegeven; en dat in de laatste tijden, bij de duurte der eerste levensbehoeften, de aanvragen vermeerderen en met toenemenden aandrang geschieden, zal wel niet behoeven verzekert te worden.

Gratificatien van anderen aard worden uit den post van *f* 12,000 niet verleend.

Is er rede tot het verstrekken van tegemoetkoming of schadevergoeding van bijzonderen aard, welke onder de gewone gratificatien niet gerangschikt kunnen worden, dan alléén wordt de toevlugt tot den post van onvoorziene uitgaven genomen, zoo als nog dit jaar heeft plaats gehad ten behoeve van de weduwe van een verdienstelijk, bij het beleg van de citadel van Antwerpen gesneuvelden officier; welke weduwe enkel door het verzuim eener bij de wet voorgeschreven formaliteit (welk verzuim tijdelijk schorsching van pensioen ten gevolge heeft gehad) een voor haar aanzienlijk verlies had geleden, waarvoor zij op voorschreven wijze is schadeloos gesteld en door welk gunstbewijs 's Rijks kas geen nadeel heeft geleden.

Bij het onderzoek omtrent de gegeven rekenschap van het gemaakt gebruik van den post voor onvoorziene uitgaven, die op de verschillende hoofdstukken voorkomt, wordt in het voorloopig verslag opgemerkt, dat de bij § 7 gemaakte bedenking over de toenemende neiging bij het Gouvernement om gratificatien en dergelijke belooningen toe te kennen, maar al te gegrond is, vermits, niettegenstaande op de meeste hoofdstukken afzonderlijke artikelen voor gratificatien voorkomen, ook nog zulke gunstbewijzen uit de onvoorziene uitgaven worden verleend, hetgeen met den naam van misbruik wordt bestempeld. Tot bewijs van deze bewering worden als voorbeelden bijgebragt, dat het bedrag daarvan voor het II^de hoofdstuk *f* 2547.50 en voor het IX^de hoofdstuk *B* *f* 3315.75 beloopt. De minister op wiens verantwoordelijkheid deze uitgaven gedaan zijn, moet hiertegen met den meesten ernst opkomen, omdat volgens zijne meening geen misbruik heeft plaats gehad, zulks overtuigend zal kunnen blijken, wanneer men de verschillende posten, uitmakende de *f* 2547.50, met onpartijdigheid onderzoekt, als zijnde voor het grootste gedeelte bestemd tot het toekennen van eene ondersteuning aan de weduwe en kinderen van overleden ambtenaren, gelijkstaande met een quartaal bezoldiging; eene voorziening dringend noodig en die vroeger, althans bij de Tweede-Kamer, bijval heeft gevonden; terwijl de onder n°. 3 voorkomende post is toegestaan op uitdrukkelijk verlangen van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, en de onderstand, voorkomende onder n°. 5, is toegekend aan een ambtenaar van het Kabinet des Konings, in hulpbehoevenden toestand verkeerende. Eveneens is het met de *f* 3315.75 op de onvoorziene uitgaven van het IX^de hoofdstuk *B* aangewezen, en vermoedelijk is gedeeld op de posten voorkomende onder n°. 2, 7, 11, 13, 14, 15 en 17; al deze posten zijn behoorlijk omschreven, en hebben volstrekt niet gediend om onder bedekte termen gunstbewijzen af tractementsverhooging aan ambtenaren te verleenen.

Overigens schijnen de aangehaalde voorbeelden, ten betooge dat de onvoorziene uitgaven niet zelden worden besteed op eene wijze, weinig overeenstemmende met de wezenlijke bedoeling en met geheel de tegenwoordige inrigting der begrootingswetten, niet gelukkig gekozen; de begrootings-artikelen voor tractementen worden door het creëren van nieuwe posten niet overschreden, van welke handelwijze het IXde hoofdstuk *B* volgens het voorloopig verslag voorbeelden zou opleveren. Er bestaat voor de Regering geene aanleiding om de begrootings-artikelen, welke niet voor aanvulling vatbaar zijn, op eene bedekte wijze te overschrijden, maar zij is gebonden door de voorschriften van art. 27 der instructie voor de Algemeene Rekenkamer, zoodat de reis- en verblijfkosten van commissarissen van het grootboek, de toelage voor vrije woning gedurende de verplaatsing van het postkantoor te Amsterdam, de buitengewone diensten van de inspecteurs der registratie en domeinen, de buitengewone schrijfloonen bij het agentschap van het ministerie van Financien te Amsterdam, en dergelijke uitgaven, welke hare omschrijving niet vinden in een der overige artikelen van het hoofdstuk, uit dat der onvoorziene uitgaven hebben moeten gevonden worden. De Regering heeft de stellige overtuiging, dat hier volgens den geest der begrootingswet is gehandeld, anders toch zou de algemeene rekenkamer tegen eene verkeerde imputatie hebben gewaakt.

Men heeft bij het voorloopig verslag eene vergelijkende opgaaf medegedeeld omtrent het aanwenden der onvoorziene uitgaven voor de jaren 1852 en 1855, met het doel om te doen zien, dat thans in het gebruik der verschillende posten voor onvoorziene uitgaven met ruimer hand wordt te werk gegaan dan te voren, zoodat er meer neiging heerscht tot uitputting der begrooting; doch de Regering is van gevoelen dat de daaruit afgeleide gevolgtrekking inderdaad weinig bewijst, zoolang niet tevens wordt aangetoond, welke der gedane uitgaven met dat kenmerk kunnen worden bestempeld. De *f* 40,000 uit de onvoorziene uitgaven van Binnenlandsche Zaken voor den watersnood overgeschreven behooren buiten rekening te blijven, omdat die som bij de wet van 11 Julij 1855 (*staatsblad* n°. 99) aan de onvoorziene uitgaven is teruggegeven, waardoor het bij de begrootingswet toegestane cijfer van *f* 65,000 is hersteld. Ware leening ter aanvankelijke voorziening van dringende uitgaven niet noodig geweest, dan zou art. 79 van het V^de hoofdstuk, dienst 1855, met *f* 340,000 in plaats van met *f* 300,000 hebben moeten verhoogd; het overschot of besparing over 1855 is dus niet *f* 26,580.71, maar *f* 66,580.71, en het verschil tusschen dat jaar en 1852 bedraagt alzoo *f* 40,906.16.

De Regering heeft gemeend van hare zijde insgelijks eene vergelijkende opgaaf te moeten doen opmaken van het gemaakt gebruik der onvoorziene uitgaven op de verschillende hoofdstukken en op de algemeene onvoorziene uitgaven over het jaar 1850, waarbij de volgende uitkomst is verkregen:

Bij de slot-artikelen der hoofdstukken is toegestaan *f* 269,540.00; bij hoofdstuk XII. *f* 100,000.00; te zamen *f* 369,540.00.

Daarvan werd uitgegeven door overschrijving op de begrootings-artikelen *f* 167,253.88^5; voor nieuw opgekomen behoeften *f* 37,644.13^5; uit hoofdstuk XII. *f* 99,535.11^5; te zamen *f* 304,433.13^5; dus overschot of besparing *f* 65,106.86^5.

Hieruit zou volgens het voorloopig verslag blijken en door cijfers bewezen worden, dat in het jaar 1850 meer neiging heeft geheerscht tot uitputting der begrooting dan in 1852 en wel tot een beloop van *f* 42,380.00^5, nagenoeg overeenkomende met het verschil tusschen 1855 en 1852. Het ligt echter in geenen deele in de bedoeling der Regering dit als een verwijt aan de vorige Ministers te doen voorkomen. Zij verlangt alleen voor haar hetzelfde besluit als voor anderen, dat namelijk dergelijke groeperingen van cijfers niet alles bewijzen en dat het meerder of minder overschot in den regel het gevolg is van omstandigheden, welke door geene Regering vooraf kunnen worden berekend.

§ 9. De Regering voldoet gaarne aan het bij deze paragraaph te kennen gegeven verlangen.

Aan de Kamer wordt mitsdien overgelegd:

in de eerste plaats een afschrift van de notariele acte van den 16^den April 1856, met al de daartoe betrekkelijke bescheiden, waarbij de domeinen, vermeld in de wet van 26 Augustus 1822 (*staatsblad* n°. 40), in uitvoering van art. 27 der Grondwet, van wege de Hooge Erfgenamen van Zijne Majesteit Koning Willem II, tot kroondomein, aan den staat zijn overgedragen, en overeenkomstig de daartoe verleende magtiging des Konings door den Minister van Financien voor den staat zijn aanvaard;

in de tweede plaats een afschrift van het uittreksel van het grootboek der nationale schuld, rentende *twee en een half* ten honderd, uitgegeven den 23sten April 1856, blijkens hetwelk het nominaal kapitaal inschrijvingen, voor de afgestane grondstukken en tienden verkregen, ten [illegible] van het kroondomein is overgebragt, en

in de derde plaats een afschrift van het Koninklijk [illegible] sluit van den 1sten Mei 1856, lit. *n*, n°. 7, regelend[illegible] beheer van het kroondomein, en waarbij in art. 8 d[illegible] drukkelijke bepaling is gemaakt, dat afstand van [illegible] uit het kroondomein bij de wet wordt geregeld.

De Regering vertrouwt, dat de kennisneming van [illegible] bescheiden de Kamer zal leiden tot de overtuigin[illegible] de gerezen bedenking omtrent de noodzakelijkheid [illegible] nog voorafgaande tusschenkomst der wetgevende magt [illegible] in hare oplossing vindt, en dat alle vereischte waar[illegible] zijn daargesteld om een behoorlijk beheer en toezigt [illegible] veel noodig, te verzekeren.

§ 10. Met leedwezen vernam de Regering, dat [illegible] leden de heffing der leges bij de departementen van [illegible] meen bestuur nog altijd als onregelmatig en verkee[illegible] schouwen en daarom de afschaffing er van wenschelijk [illegible] de achten. Zij kan zich met die beschouwing niet ve[illegible] gen. De bedoelde leges worden, uit haren aard, li[illegible] dragen en zonder klagten betaald; zij werken gelijkm[illegible] de heffing er van is wettig, en een hoofddoel dier h[illegible] is om het weduwen- en weezenfonds der betrokken a[illegible] naren te schragen; eene instelling, zoo heilzaam e[illegible] nuttig, ook in het belang van den staat, dat er eene [illegible] verantwoordelijkheid in zou liggen, die te willen slo[illegible] zoo als het gevolg der afschaffing zoude moeten zijn. [illegible] zijn reeds overwegende redenen om niet tot die afsch[illegible] te besluiten; doch de Regering vindt te minder vr[illegible] om daartoe te komen, omdat èn de leges-trekkende [illegible] tenaren, aan wie de leges bij wet verzekerd en als ee[illegible] hunner bezoldiging toegerekend zijn, en hun weduwe[illegible] weezenfonds, waaraan de wederhelft dier leges gelij[illegible] bij de wet is toegekend, in geval van afschaffing onbet[illegible] baar regt zouden hebben op algeheele vergoeding, e[illegible] haar niet verdedigbaar zou voorkomen, de staatsbegro[illegible] te bezwaren met de sommen, die daartoe zouden gevo[illegible] worden.

Ten aanzien der geopperde bedenking, als of nu on[illegible] de aan weduwen- en weezen uit het fonds verstrekte [illegible] lagen zouden verhoogd en daardoor de toekomst va[illegible] fonds minder verzekerd zoude geworden zijn dan zij [illegible] ger was, moet de Regering doen opmerken, dat di[illegible] denking niet juist is. Het Koninklijk besluit, waarop [illegible] gedoeld wordt, bepaald geene *verhooging van de vaste* [illegible] *keering*, maar staat slechts eene jaarlijksche *buitenge*[illegible] *uitdeeling* toe van hoogstens 10 per cent der vaste ui[illegible] ring, wanneer, na aanwending eener som van *f* 20,00[illegible] jaarlijksche kapitaalsverhooging, de middelen nog to[illegible] kend worden bevonden voor zoodanige uitdeelingen. [illegible] is alzoo een maatregel van tijdelijke strekking die geen [illegible] geeft, en welks al of niet uitvoering elk jaar afhank[illegible] wordt gemaakt van de meerdere of mindere ruimte [illegible] middelen van het fonds. Daarin ligt dus niets onvoo[illegible] tigs; de Regering kan niet inzien, dat daarmede een [illegible] keerde weg is ingeslagen, veel minder nog, dat de toek[illegible] van het fonds er [illegible] verzekerd zoude zijn g[illegible] den. Die toekomst schijnt [illegible] verzekerd, en wel [illegible] zelfs dan vroeger [illegible] daarvan, dat de som [illegible] *f* 10,000, aanvankelijk tot jaarlijksche kapitaalsverhoo[illegible] aangewezen, nu reeds is [illegible] De [illegible] ring houdt zich dan ook overtuigd, dat het fonds, op [illegible] tegenwoordigen voet in stand gehouden wordende, de [illegible] voldoende waarborgen aanbiedt voor het duurzame va[illegible] gunstigen toestand. Zij deelt dus ook volstrekt niet i[illegible] vrees, dat het in dat geval te eeniger tijd onderstand [illegible] staatswege zou kunnen behoeven.

De Minister van Financi[illegible]

VROLIK.

Te Haarlem, bij JOH. ENSCHEDÉ EN ZONEN.